

ЛИТЕРАТУРЕН ГЛАС

БРОЙ 175, Година XXI
август-септември 2014
Цена 1,00 лв.

ВЕСТНИК ЗА ЛИТЕРАТУРА И КУЛТУРА

Основан от Д.Б.Митов и списван от него
от 1928 г. до 1944 г. в София

КАТ № 430 ISSN 1310 - 7917

ПЕТИ ОКТОМВРИ - ДЕН НА СТАРА ЗАГОРА

ЧЕСТИТ 5 ОКТОМВРИ, СТАРОЗАГОРЦИ!
НА ВСИЧКИ СЪРДЕЧНО ПОЖЕЛАВАМ ЗДРАВЕ,
ОПТИМИЗЪМ И КЪСМЕТ. МНОГОБРОЙНИ
СА ПОВОДИТЕ ЗА ГОРДОСТ, ЧЕ СМЕ ЧАСТ ОТ
ИСТОРИЯТА НА ХИЛЯДОЛЕТНА СТАРА ЗАГОРА!
ГРАДЪТ НА ЛИПИТЕ, ГЕРОИТЕ, ПРАВИТЕ
УЛИЦИ И ПОЕТИТЕ ИМА НУЖДА ОТ НАШАТА
ОБИЧ И ПАМЕТ, НО И ОТ НАШЕТО СЪЗИДАНИЕ.
НЕКА ЗАЕДНО ПОСТИГАМЕ ОБЩИТЕ СИ
МЕЧТИ И В СЪГЛАСИЕ ДА РАБОТИМ
ЗА ПО-ДОБРО БЪДЕЩЕ НА КРАСИВИЯ НИ ГРАД!
ДА МУ ДАРИМ СВОЯТА ЕНЕРГИЯ,
РОДОЛЮБИЕ И ТРУД!
ВЕСЕЛ ПРАЗНИК!

ДИМИТРИНКА ПЕТРУНОВА,
ОБЛАСТЕН УПРАВИТЕЛ

Скъпи съграждани,
Уважаеми жители и гости на Община
Стара Загора,

Преди 135 години на 5 октомври нашиите
предци полагат първия камък, за да
възстановят опожарената в Руско-турската
война Стара Загора. Хиляди достойни българи,
наши съграждани, са вграждали в него
своята вяра, създателност и мъжество, за
да се гордеем днес с нашия модерен и красив
европейски град, един от водещите центрове
на икономиката, културата, образоването
и спорта. Днес сме силни
с историческата си памет, с вдъхновените
си творци и предприемчивите хора, с духа
на образователните и културните си
институти, с традициите и тържествата
на нашия бит!

На празника на нашия град, поставяйки
цвете пред символа на въздингането му от
пепелищата, нека се обединим зад каузата да
работим за просперитета му, да го обичаме
и да милеем за неговото бъдеще!
Да ни е честит 5 Октомври,
да ни е честита Стара Загора!

Живко ТОДОРОВ
Кмет на Община Стара Загора

Уважаеми старозагорци,
Приемете искрения ми
поздрав по случай

5-и октомври – Ден на Стара Загора, ден
изпълнен с гордост и патриотизъм!
Днес отдаваме почит към онези знани
и незнайни герои, положили камък върху
камък за възкръсването на нашия град!
Стара Загора пази хилядолетно минало,
гради модерно настояще и мисли за
проспериращо бъдеще, благодарение на
всички свои будни граждани!

Честит празник!

Емил ХРИСТОВ, Председател
на Общински съвет Стара Загора

КУПУВАНЕТО И ПРОДАВАНЕТО НА ГЛАСОВЕ Е ПРЕСТЬПЛЕНИЕ

АБВ
Алтернатива за Българско Възраждане

Кандидати за народни представители
от 27-ми Избирателен район Стара Загора

14

ПАРЛАМЕНТАРНИ ИЗБОРИ - 2014

12
НДСВ
12
ОТНОВО СПОКОЕН ЖИВОТ

КУПУВАНЕТО И ПРОДАВАНЕТО НА ГЛАСОВЕ Е ПРЕСТЬПЛЕНИЕ

1 **Димитър Танев**
Бодач на листата на 27-ми МИР, Стара Загора

На 44 години, семеен с две деца, част от финансова екип на Реформаторски блок. Завършил Математическа гимназия в Стара Загора и икономика в УНСС, София. Първа месторабота - данъчен инспектор в Данъчна Администрация Стара Загора (1994 г.). С 10 годишна стаж в Министерство на образоването и науката от експертна длъжност до главен секретар. Собствен бизнес.

РЕФОРМАТОРСКИ БЛОК № 7

2 Румен Димитров Ел. инженер, Стара Загора	3 Николай Александров Мениджър, Казанлик	4 Стефан Саранделов Юрист, Казанлик	5 Сунйт Хадъкъ Мениджър, Казанлик	6 Росица Каширова Финансист, Стара Загора	7 Георги Ранев Инженер, Стара Загора
8 Димитър Чорбаджиев Инженер, Стара Загора	9 Станимир Троян Лидер, Стара Загора	10 Петя Арнаудова Финансист, Стара Загора	11 Георги Димитров Пловдив, Стара Загора	12 Димитрина Динкова Финансист, Стара Загора	13 Алиосман Мурат Мениджър, с. Гайдарово
14 Иван Папнев Мениджър, Казанлик	15 Мартин Бойчев Инженер, Стара Загора	16 Иванка Дончева-Славова Лидер, Гурково	17 Стоян Абаджиев Инженер, Стара Загора	18 Петър Фахриев Мениджър, Стара Загора	19 Александър Ганев Мениджър, Стара Загора
20 Теменужка Сотирова Фин., Радомир	21 Марина Георгиева Лидер, Стара Загора				

РЕФОРМАТОРСКИ БЛОК

Купуването и продаването на гласове е престъпление!

КАНДИДАТИ ЗА НАРОДНИ ПРЕДСТАВИТЕЛИ

Кънчо Филипов	Янко Янков	Мария Динева
Зорница Райчева	Галин Георгиев	Ивета Лазарова
Венцислава Димитрова	Янко Христов	Алтон Топалов
Евгени Колев	Ганка Добрева	Мариян Христов
Красимир Неделчев	Лотка Петкова	Полина Блажева
Христо Христов	Петър Станев	Радослав Алексиев
Петко Иванов	Райко Колев	

БЪЛГАРИЯ БЕЗ ЦЕНЗУРА
БЪЛГАРИЯ БЕЗ ЦЕНЗУРА • ГЕМЕДЕСОН НАРОДЕН СЪЮЗ + движение ТЕРЪЛЮН
ПЛ. ЛИДЕР + БЪЛГАРСКИ ДЕМОКРАТИЧЕН СЪЮЗ „РАДИКАЛИ“
Съюз на свободните демократи + Партия на българските жени

ДЪРЖАВАТА С ГРИЖА ЗА НАРОДА!
1 МИЛИОН НОВИ РАБОТНИ МЕСТА!

номер в бюлтингата

13

Купуването и продаването на гласове е престъпление!

Ненчо СЛАВЧЕВ**СБОГУВАНЕ С ВИДИН**

Навярно вали от това, че е есен и вече на никой не му е до песен – парите са в евро, шофьорът е рус, на спирката чака голям автобус.

Не смея да мисля, че пак ще се видим:
Довиждане, Видин, довиждане, Видин!
Потегляш край мене през мътни стъкла.
А ти – под дърветата, тук си била!

Довиждане, Видин, довиждане, мила!
За мен тук няма ни хляб, нито сила,
Която да спре този жълт автобус:
парите са в евро, шофьорът е рус...

Сълзата си ти под клепачите криеш,
но с нея не можеш дъжда да изтриеш,
страха от лицето си, тъпия ден...
Не зная дали ще забравиш и мен?

Чистачките ясно и яростно тракат –
където сме тръгнали, там не ни чакат,
но ние, навярно, все пак ще се видим...
Довиждане, мила, довиждане, Видин!

КВАРТАЛНА КРЪЧМА

Едно е да искаш, а друго – да имаш, тогава
за трийсет стотинки кафето е вече готово.
Уха на утрин, а в печката тлее жарава –
в кварталната кръчма животът започва отново.

Цигарата още горчи, но я щипва кафето.
Бай Сашо очаква чорба на съседната маса
и чесън с оцет се изсипват направо в шкембето...
Така се събужда кварталът, със тиха прозявка.

Неверници – верни на своите тъмни привички,
кварталните хора отхлопват врати и кепеници:
ту някоя къща смирише на топли мекички,
ту припне в пъртината с раничка малко момченце.

А бае ти Сашо си сърба усърдно чорбата.
Вратата се тръшка и някой присядда на бира.
Във вестника пише как там Цесекато,
затиснат от „Левски“ за гушата бавно умира...

Едно е да искаш, а друго – да будиш квартала.
Четвъртият циганин рови в кварталната кофа
и все се намира по нещо. Но без ала-бала,
заштото и баба ти Марга с торбичка боклука си носи...

Така е към осем: кафето ти вече изстива,
цигарата гасне, а Сашо събира трохите.
Навън е... навън, да не казваме зима,
заштото снегът е объркал дори и петлите.

ПЪТЕКА

Все по пътеката, все по пътеката ходя на сън,
покрай дърветата, покрай скалите, които ме връщат
ту към небето, което извечно ме води навън,
ту към земята, която ме тегли завинаги въкъщи.

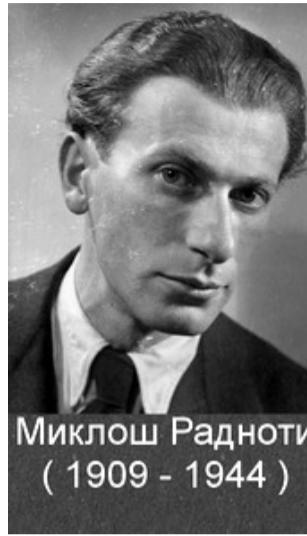
Все по пътеката, срещу дерета със тъмни очи,
проломи зейнали, глухи и съхнещи в дните...
Все по пътеката. Сам. Затова и горчи,
а и къде да завържеш на кончето свое юздите?

Нито небето е истинско, да ми посочи звезда,
нито земята – да тръгна по нея към въкъщи...
Само пътеката, тази красива юзда,
дете запримчва съня ми, горчи...
И дано да не свърша.

Миклош РАДНОТИ**РАЗПЕНЕНО НЕБЕ**

Месецът се люшка в бурна пяна.
Как съм още жив, не ми е ясно –
труди се смъртта като пчелица
в нашето съвремие ужасно.
Себе си годината щом зърне,
в уплахи изпицява и припада,
ах, след тъпата от болка зима
есен зла ме дебне из засада.
А кървеше времето, кървяха
стволите, от мъка полуели,
вятырът големи тъмни цифри
драскаше по склоновете бели.
Доста преживях и вече, чувствам,
натежава въздухът край мене,
топлият покой вътреутробен
мами ме със нежно шумолене.
С яден глас дървото към врата ми
услужливо клона си извива,
ала аз не съм безсилен още,
нито съм с душица боязлива.
Само уморен съм. Клонът леко
ме разроши с ласкова тревога.
Ах, как искам да забравя всичко,
но съм тъй направен, че не мога.
Сводът е във пяна и отровно
зелене месецът под нея.
Аз мълча. Спокойно, без да бързам,
свивам си цигарка. И живея.

8 юни 1940

**Миклош Радноти
(1909 - 1944)**

През 2014 се навършват 70 години от гибелта на един от емблематичните поети на Унгария – Миклош Радноти. Приживе почти неизвестен зад граница, в десетилетията след Втората световна война той заема достойно място сред имената на голямата световна поезия. Съдбата му, сходна с тази на Никола Вапцаров, го подлага на жестоки изпитания. Преследван, изпращан в концлагери, Миклош Радноти загива разстрелян малко преди края на войната. Стиховете на този истински художник на словото са духовна съпротива срещу варварството – страстно, изпълнено с горчив опит и несломим оптимизъм посланик към идните поколения.

Ал. И.

“DER SPRINGT NOCH AUF!”*

В памет на Миклош Радноти

О, времена
на изровени сенки,
на изличени имена на герои,
на изравнени могили,
над които реваншът въздига
възкресени от пожарите знамена /възмездиято вече е навлякло
тога от велиодушие/
и палачът буди злата си памет –
когато още са живи онзи,
докосвали обречените на смърт,
и сърцата им с гънеш ритъм
продължават да бият, тъй тежки,
по-тежки от камъка на удавник,
вкопчени в болките на хиляди
и хиляди минаващи през екрана
митични лица на обикновени хора –
хроника на годините,
от която гърбовете
като животни настърхват.

...И когато може би там някъде е ръката,
в която пулсира длънта на Поета,
и там е слухът, и в съня си разкъсван
от един последен упор:
"Der springt noch auf!"

Александра ИВОЙЛОВА

* Тоя още шава (нем.)

**ДРАМАТИЧЕН ТЕАТЪР “ГЕО МИЛЕВ” –
СТАРА ЗАГОРА**

КЪЛБОВИДНА МЪЛНИЯ – от Иван Радоев, постановка –
Ивалин Димитров, премиера на 25 септември 2014 г.
В ролите – актьорите: Милена Сотирова и Георги Райчев

СЛЪНЧЕВО, С ГРЪМОТЕВИЦИ от Кен Лудвиг.
Преводът и режисурата на тази невероятна комедия
са дело на проф. Андрей Аврамов, сценографията и
костюмите – на Теодора
Лазарова. В ролите
ще видим актьорите:
Христофор Недков, Елена
Азалова, Стефан Борисов,
Гая Александрова,
Илчо Димитров, Светла
Тодорова, Виктория
Ангелова, Стефан Делев.
Премиера – 29 септември
2014 г.

Из книгата „Без ангел закрилник“ (Изд.
„Народна култура“, 1982), чийто съставител
и преводач е големият български поет
Валери ПЕТРОВ.

СТАРА ЗАГОРА - ГРАДЪТ НА ПОЕТИТЕ

Виолета БОНЧЕВА

КЪСНО МОРЕ

...И ноември е - дюлев и влажен.
И вали, нежнобяло вали.
Есента си приготви багажа
и за сбогом остави над плажа
пелена от студени мъгли.

В мъртъв блясък застине водата.
И седефен брегът излиня.
Зеленяса крайбрежното злато
все едно, че е нямало лято
в сини дънки и къса пола.

Все едно... Ала точно отсреща
покрай залива синьостуден,
в избеляла и тъничка дрешка
пак пристъпи невинна и грешна
Любовта. Между тебе и мен...

Юлски спомен. И вятер. И никой...
И небето е сребърен креп.
А снегът е по-нежен от стихове
и кръвта ми отдавна е стихнала.
И е страшно, че мисля за теб.

Стойcho МАДЖАРСКИ

КОГАТО СЛУШАМ ВИВАЛДИ

Далече останаха птиците.
А сезонът, нечакан дойде,
цветовете донесе на сенките,
от крилете им бързи оставени.
Остана далеч и жената,
която ръката ми пусна
и тръгна след тях - не можа
да живее без птици.
А на мене се падна да мога...
От воськ направена сякаш
се дипли тревата - пожари
от минзухари вещае.
Разпилиявам мъглата с дъха си
на длантата ми разперена капе
от рога на месеца злато.

Маestro, аз съм лъкът
на твоята стара цигулка...

Неделчо ГАНЕВ

ДОЛИВАНЕ ГЕН С ЖИВА ВОДА

Дървото си изтупа сянката.

Живее селянина в града.
Ще го познаете
по китките на балкона,
китките на ръцете.

Препусна към село с каруца. Колелото
с една спица. (Изключителност).
На ухото

свири пиян циганин. Цигулка с една
струна,

лък с един косъм.

Самакитка. Саморасъл.

Прехвърлям:

със саксии мехур, пълен с хелий.
С него Айнщайн се издига до
облаците.

От Хеопсовата пирамида преписва

Теория на относителността.

Сънен разрез.

Със сигурност.

Нищо не може да е толкова синьо.

Йордан ПЕЕВ

ВЛАК

Тъй както лястовицата гради
гнездото си - упорство, кал и плява,
така и аз, под мъжките гърди,
градя света си... И се продължавам
по слепи пътища да търся знак
за смисъла си, в който съществувам.
И в мрак, като засилен, тъмен влак,
през себе си летя... И все пътувам...
Пропускам гари, нощи, хора, дни
и кръстопът с изгубени посоки...
Събития пропускам и злини,
които в мен се взират еднооки.
Но влакът ми не спира... И гърми,
че в пещите му изгреви изгарям.
Хвърчи по релси - сребърни змии.
И по гърба им лъскав преминава
натам, където Сънцето кърви,
където не боли и е поляни
от цъфнали и влюбени треви,
в които всеки иска да остане.
Натам, където вече не е влак,
а само сянка след пронизващ писък,
че тук едно гнездо е пълно с мрак
и няма кой стиха ми да допише...

Марин Георгиев до Йордан Пеев:

Честит празник и на теб!

*Хубаво е стихотворението; преди всичко
със смисъла, скрит в него; усещанието
най-важното - потребно за изкуството, имаш
прекрасни смислово-образни находки.*

*Помислих си: по никакъв начин
символизмът е жив в старозагорските
поети; символизъм - в смисъл - да се търсят
образни адеквати на мисълта; и това не
го имай за недостатък - напротив; в тази
"архаика" има чар. Чети повече, най-вече
проза от големите майстори, дълбай в
човека, т.е. - в себе си, самонаблюдавай се
и наблюдавай; големите поети могат да ни
научат само КАК по-добре да изразим основа,
в което сме вникнали, което сме усетила,
разбрали, формулирали....*

*Не се отчайвай, живей си живота, чети и
се учи... Разбира се - много е важно да имаш
и среда от сродни души, да общуваш с по-
опитни поети....
Това е! както виждаш: дидактиката на
стареца...*

Ботьо БУКОВ

ЗАЩО ПИША

Пиша за полицая на България,
които на поста си чопли сълнчоглед.
Пиша за сълнчогледа на България,
които вече не иска да гледа сълнцето.
Пиша за сълнцето,
което вече не иска да гледа България.
Пиша за България,
които вече не иска да гледа към себе си.
Тук животът е неподносим.
Но ако не пиша за това,
той ще стане невъзможен.

Мария ДОНЕВА

***

Една малка любов във леглото се сгушила,
лавандула цъфтяла и тя я подушила,

едно крайче от сънцето като зъб се подавало,
ромоляли шурци и почти се смрачавало.

Любовта била радост, смях и жестове мили,
непризната все още от великите сили,

а денят ѝ бил кратък. Тя мълчала. Притихнала.
Нешо се замечтала, нещо се поусмихнала.

Кръг от чаша разлята – нейната територия.
Тя си нямала още нито път, ни история,

даже ясни желания не била си избрала.
Тя била като капка, съвършена и цяла.

Една малка любов, кротка, с пръсти изстинали.
Ще остане ли тук? Ще боли ли? Ще мине ли?

Керка ХУБЕНОВА

МЪЖЪТ

Сила, власт, тържество на духа,
изстрел в мъдрия поглед прозира.
А зад стъпките му - страх
хвърля ласо, лови и прибира
всеки следващ трофей от звезда,
или дива кошута в усое.
Той си знае защо е така
и защо е със рани от зноя?!

В тази вечна гонитба Смъртта
точи копие за сърцето.
Но..., Любовта има триста крила,
триста брони за битието!
...И спасен, възвисен, утешен
е в прегръдката на ЖЕНАТА.
ТЯ - единствено иска плен
ТОЙ - единствено свободата!
5.03.2012г.

Йордан АТАНАСОВ

АКУМУЛИРАМ КАПЧИЦИ

Резервното игрище... дишам.
Самотност ли тренирам
или лекувам рана?
Звездите - над облаците скрити са,
стопена - лунната пътека.
По нея с нишки сребърни,
аз се отлепя от земята,
за да погледна Бога на доброто.

Сега е мрак,
в тунела мрачен тичам.
Кого ли търся и какво ли искам?...
Щурците аплодират моя бяг,
а боровете строги -
мълчат встриани с качулки тъмни.

И зареден със кислород и самота,
далеч от смога -
огромен бивол, легнал над града,
акумулира капчици живот.
Денят събужда хора,
сънцето ги движи.
В нощта градът празнувал е.
Край цирка стихнал на площада -
крача...
И газя съмкнатите му афиши.

Танъо КЛИСУРОВ

ДЯВОЛЬТ В МЕН

„...покани ме Дяволът - старият Дявол...“

Xр. Смирненски

Подозирам, че Дяволът има в душата ми кътче
и това ме тревожи, и се будя без повод нощес.
Хубавица ли зърна, реагира тъй моята път, че
ще речеш, че си нямам съпруга, деца и семеен адрес.

Пък понякога зависи ме сръзва за успехите чужди
и си мисля тогаз: докога ще съм вечен кутсуз?
А поглеждам и с лоши очи на съседа без нужда.
И запомням най-гадните клюки почти наизуст...

И се питам: какво да направя? При някой свещеник
да отида на изповед или свещ да запали във храм,
тъй дано се спася да не бъда на Дявола пленник,
алкохол да не близвам, и блажно през пост да не ям.

Но ще бъда ли Аз този човечец, на ангел приличен,
изведенък залицил в досието си всички вини?
И къде ще отида с променена съвсем самоличност?...
И на Дявола казвам: - Поне засега, остани!

Худ. Теню Пиндарев, Шарж на Иван Мирчев
Изложба "Майстори на шаржа", Ст.Загора,
август-септември 2014

1 ОКТОМВРИ - ПРАЗНИК НА ПОЕЗИЯТА И МУЗИКАТА

Боян АНГЕЛОВ

ВДЪХНОВЕНИЕ

На Христо Ганов

То е матова светлинка,
от вселените сътворена.
То е алена река
на прерязаната ми вена.

Неизказаното е то
и не може да се опише -
необятно като престол,
който тук е поставен свише.

Не материя, а маяк
за посърналата надежда,
то е онзи съдбовен знак,
в който бъдещето се вглежда.

То е нашето друго аз -
непознато и полудиво,
ясно като елмаз
и сияйно като огниво.

Валери ПЕТРОВ

ЗА ПОЛЗАТА ОТ САТИРАТА

Беше много отдавна, но си спомням отлично
като седяхме във душния задкулисен бюфет

и понесли творбите си с остро жило критично,
към салона изчезвахме, щом ни дойдеше ред.

Бяхме млади, а страдаше обществото ни ново
от зли чувства, останали от предишния строй,

и на тях в това четене със уж весело слово
ние давахме всъщност окончателен бой.

А пък още по всъщност, по една тонколона,
всеки, уж преизпълнен с дух възторжен и млад,
се ослушващ тайно колко дълго салона
аплодира поредния наш идеен събрат.

И вървеше нормално тази наша щафета,
докато неочаквано, като рев на море,

ръкопляскане бурно в миг изпълни бюфета
и изглежда, не искаше въобще да замре.

О, как всички помръкнахме при ужасната мисъл
за успеха на другаря, стар приятел макар!...

А след миг стана ясно, че звукът произлизал
от кафемелачката върху малкия бар.

И си спомням как гузно се засмяхме, прозрели,
че май нашата сатира не ще смогне завчас
- както бихме желали - безвъзвратно да смели
злите чувства у другите, щом ги имаше в нас!

Иван ДОЧЕВ

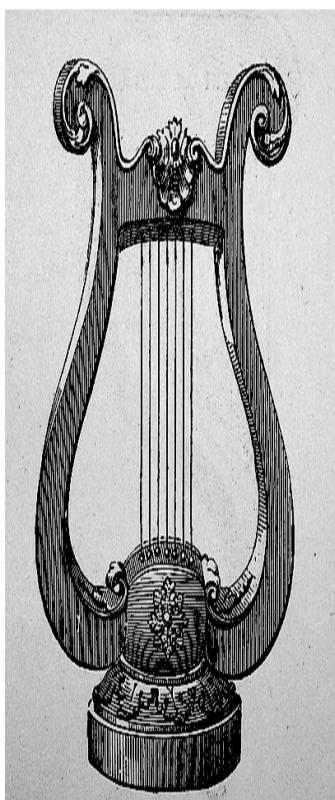
ЕСЕНТА

Присъства тихо есента -
Славейковата мрачна есен.
Не можем да я срещнем пак
,с най-мила за сърцето песен”.

Че съхнат сочните треви
тъй рано и така невесело.
И в наште стъпки не звъни
камбаната на нови песни.

О, тъй е тъжна есента,
когато няма път нагоре.
И сякаш цялата Земя
за нас е вече дом затворен.

А само топъл благослов
към туй, което се не връща,
ще се превърне ли във нов
копнеж по бялата ни къща?

Маргарита ПЕТКОВА

* * *

Нямам нерви за дълги любови,
а кратките - не ми приличат.
Да не мислиш, че нещо ново
казваш с това Обичам те?
Да не мислиш, че ще се срути
светът след моето тръгване?
Уверявам те - много пъти
са ме лъгали. И съм лъгала.
А пък Земята си е на мястото.
Само сезонът се сменя.
Крайно време е да си наясно,
че всичко е само временно.
А аз - най-временната от всичко.
Най-кратката. Невъзможната.
Лесни любови - не ми приличат.
А трудната - ще я можеш ли?
Хм, да опиташ ли ти е щукнало?
Добре - да живее рискът!
Хайде сега - отведи ме оттука!
Ако ти стиска.

Славимир ГЕНЧЕВ

КАНДИДАТУРА

Аз умирам и светло се раждам -
разнолика, нестройна душа...
Димчо Дебелянов

Живях разхвърляно и с хъс,
без маски, режисьор, котурни.
Жivotът ми бе среден пръст
в музуната на конюнктурата.

В музея на един поет
бях проумял къде е драмата;
талантът е роден с късмет,
от който копче
даже няма.

И затова е разкопчан
животът му така -
до голо.
Той зъзне в каменния храм,
не съжалява и не моли.

Тук няма място за сръдня -
отдавна е направен изборът.
Или си мост,
или стена.
А другото е конформизъм.

Затуй не си случаен гост
и участта ти е заслугата:
безсъртен като римски мост,
по който да прелият
другите.

Любомир НИКОЛОВ

***

Бягат облаци бели
пълни с пара и кал.
Откъде сме се взели,
кой ли ни е създад?
Лежа забравен в тревата.
Дъвча стръкче пелин.
Паднали сме с росата.
С росата ще издимим!

Стоянка БОЯНОВА

МЕЖДУ ДВА СВЯТА

1.

Пием кафе с моите близки,
седем души сме край приятната маса -
пет от тях са в измерението на мъртвите,
шестият е през седем планини оттатък.
Пием кафе от моята чаша -

ту ми е весело,
че се обичаме,
ту ми е тъжно,
че не ги виждам.

Пием кафе от една чаша -
седем души сме,
а съм сама до масата.

2.

Сенки притичват в мрака.
По между тях светлинни проблясват.
Аз стоя на тераса на Земята
и в небето се взирям.
Ти стоиш на тераса в небето
и към Земята поглеждаш.
Метеорит проблясва -
падащо светещо цвете.
Листата на дърветата като устни
помръдват
препредават думи,
шептят на душата ми.

ПРИЗНАНИЕ

*Тържествена церемония по
удостояване с Доктор хонорис
кауза на проф. Реса КОЛЕВА*

се състоя на 20 юни 2014 г. в
Националната музикална академия
“Проф. Панчо Владигеров”. В концерта
под диригентството на доц. Атанас
Варадинов солисти бяха студенти от
Вокалния факултет. В програмата - арии
и ансамбли из опери.

Проф. Колева е от селото на поетите
- Драганово. Като ученичка е пяла в
детска оперетка на читалищната сцена
в селото. От 1953 г. живее в София.
Там отива при Христо Бръмбаров,
който я окуражава да поеме по пътя на
оперното пение. Участва в самостоятелни
концерти и изпълнява арии из опери
с Държавната филхармония. Пяла е
известно време във Варненската опера.
Ръководи педагогически клас за оперно
пение в Музикалната академия „Проф.
Панчо Владигеров”, където подготвя
известната оперна певица Веселина
Кацарова и други за световните оперни
сцени. Проф. Колева за себе си: „Аз на
сила не мога да направя никого музикант.
Всички минаха едно обучение по пиано
за обща култура – споделя тя за своите
деца и внуци. Но аз веднага разбрах, че
никой не го тегли към музиката.“ Твърди,
че обича да пее от съвсем малка.

От 2000 г. работи по договор в
университета на град Осака, Япония, в
който бивши нейни студентки от София
създават певческа група „Реса“.

Никола ЧОЛАКОВ

Йордан МИЛЕВ

АКО ВЗЕМА

Ако взема на дните кантара -
най-голямата му тежина,
май ще бъде моята вяра,
че само живота
има цена.

Всичко друго е денк от нещата,
с гълтка въздух,
от времето - дял!
Дълго скитах и бос по водата -
днес съм вече -
ни чул, ни видял.

Някой бърза Мека да види.

Друг мечтае
за Вечния град...
Аз се срещнах с много Давиди,
но приятел ми бе Голиат.

Бойко ЛАМБОВСКИ

КАМЕНОДЕЛСТВО на Едварда

Ръката и длетото методично
почукват Идеала. Става скучно.
Това е живав навик - да си камък,
и бавен, мъчен подвиг - да обичаш.

КРИТИЧЕСКИ СЪРВАЙВъР: ЛИТЕРАТУРА: НАУЧНИ СТАТИИ, РЕЦЕНЗИИ, ОТЗИВИ, ПРЕДСТАВЯНИЯ НА ЛИТЕРАТУРА И КУЛТУРА

Рубриката се поддържа с финансовата подкрепа на Национален фонд „Култура“

ЗА ДРЕВНАТА БЪЛГАРСКА КНИЖНИНА, НАРИЧАНА "ТРАКИЙСКА"

Николай ТОДОРОВ

Според Диодор Сикула азбуката, която ползват гърците, е въсъщност азбука, изнамерена от пратракийското племе пелазгите, а гърците се запознават с нея и започват да я използват чрез финикийците. Още Раковски обръща внимание на следния цитат от Диодор (кн. III, глава 66):

προηγύρας ἔκδοτο τάκαι, καὶ τοὺς γραφήτας διατυπώσαν. Κανῆ μὲν ὅν τὰ γεράματα Φοίνικα κλέψαν, καὶ τὸ πάρ τοῦ Ἐλέαρας τὰ φωνέαν μετενθύραξαν: Ήδη δὲ τῶν Πελασγῶν πρότινον χρημάτων τοὺς μετατείπειν γεράματαν προσγειώθησαν.

В свободен превод на български: „Тези букви биват наречани финикийски, защото са пренесени при гърците от финикийците; но въсъщност те са били наречани пелазгийски, защото първо пелазгите са ги употребявали.“

Същите букви са били употребявани още от Орфей и Лин, а това ни отвежда към епохата от преди Троянската война, вж.

εἰς Λίνον τοῖς Πελασγοῖς γράμμασι συντάξαντος τὰς τοῦ πάρτος Διονύσου πράξεις, καὶ τὰς ἄλλας μηδελούσας ἀπόλατοις ἐν τοῖς ὑπογράμμασι. ἐμούσων δὲ τοῖς τριπλασίαις τοῖς Πελασγούσι γράμμασι τὸν Ὀρφέα, καὶ τὸν Προκειόντον τὸν Ὄμηρον διάσκολον, εὐθὺς γεγονός μελοτογονος πρὸς δὲ τοῖς τοῖς, τὸν Θυμέτην τὸν Θυραιτον τοῦ Λεωμεδοντος, καὶ πάρτος μεβόντας περὶ τὸν Νισσάνων, συντάξασθαι τὴν Φρυγίαν ὀνομαζόμενη ποίησιν, ἀρχαικῶν τῇ τε διαλέκτῳ καὶ τοῖς γράμμασι χρημάτων.

В свободен и съкратен превод на български: Казват, че с пелагически писмена Лин е съставил първото описание на подвигите на Дионис, и други предания са останали след него. Също така е използвал пелагическото писмо и Орфей... Тимоет, ... съчинил тъй наречените „Фригийски поеми“, наречени така, защото е ползвал древния (фригийски, а значи тракийски - НТ) език и букви.

Този последният – Тимоет, е бил фригиец=трянец=трак, и според древния схолиаст Сервий е бил син на царя на Троя Приам от жена му Аризба (по-вероятно е въпросното Тимоет да е дядо на сина на Приам по женска линия - НТ).

Че „траките“ са имали писменост, го потвърждават Еврпид, Алкидам, Платон, Хераклид, Ксенофон, Страбон и др. Алкидам дори твърди, че Орфей е изобретател на азбуката:

εἴλα' ἄλλον πρότερον. γράμματα μὲν δὴ πρῶτος Ὁρφεὺς ἐκήνεκε, παρὸν Μουσῶν μαθάν, ὡς καὶ τὰ ἐπὶ τῷ μνήματι αὐτοῦ δηλοὶ ἐπιγράμματα.

Мусавън πρότολον τῇδ' Ὁρφεας Θρῆκες θεότην,
ὅν κτάνεν ὑψηλέσθεν Ζεὺς φύλακεν βέλει,
Οἰάγρου φύλον οὖν, δὲ Ἡρακλῆς ἐξέδιδεν,
εὐρὺν ἀνθρώποις γράμματα καὶ σοφίην.

В свободен и съкратен превод на български: Буквите пръв създаде Орфей, възновен от музите, както ни напомня за това епиграмата: „Орфей Тракът ...синът на Ойагър ... изнамири за хората буквите и мъдростта.“

Изглежда обаче, че Орфей не е бил само изобретател на азбуката - той е бил и първия наши писател. Ето какво пише по въпроса Платон:

βίθιλος δὲ διδασκούσθεις Μουσάιον καὶ Ὁρφέως, Σελήνης τε καὶ Μουσῶν ἰκυόνων, ὡς φασι, καθ' δε θυ-
τοπολούσθεις πειθόντες οἱ μόνοι ἰδιώτας ἀλλὰ καὶ πόλεις, ὡς
ἄρα λόγεις τε καὶ καθαρούσις διὰ τῶν σωτίων καὶ
ζεῖσις παιδῶν εἰσὶ μὲν ἔτι ἕσσαι, εἰσὶ δὲ καὶ τελευτήσα-
σις, διὸ τελετὰς καλούσι, αἱ τῶν ἔκει κακῶν ἀπολύνουσι
ἥμας, μὴ θεσπαταὶ δὲ δεινὰ περιπέτεια.

На български: „Тези жреци разполагат с куп книги от Мусей и Орфей, потомци според тях на Луната и Музите. По предписаното в тези книги те вършат своите обреди, уверявайки не само отделни лица, но и цели градове, че уж и за тези, които са още живи, и за ония, които са вече починали, има начин да се избавят и очистят от сторените неправди посредством жертвоприношения и приятни забави, които те наричат посвещения и които ни избавлят от тамошните злини, а неизвършилият жертвоприношението го очаквали ужаси“ (364 е – 365 а) – превод: Б. Богданов.

Има и други свидетелства за книги на Орфей. В частност, едното от тях е на комедиографа Алексис, цитиран от Атеней:

βιβλίον ἐντεῖθεν δὲ τι βούλει προσβέλθον γάρ λαβεῖ, ἐπειδὴ ἀνεγράψεις πάντα γε διακοπῶν ἀπὸ τῶν ἐπιγραμμάτων ἀπόφειν τε καὶ σχολῆ.

δὲ Ὄφειλος ἐνεστι, Ὁλόδος, τραγῳδίαι,

Χοεφλος, Οὐρφος, Ἐπέγραμμα, στργράμματα

παντοδαπά. δηλόσθεις γάρ οὕτω τὴν φύσιν

В превод на български: „...Лин казва: Вземи която искаш книга я прочети, като прегледаш спокойно заглавията и тълкуванията. Сред тях са (книгите на) Орфей, Хесиод, трагедии, Херил, Омир, Епихарм.“

В книгата си „Орфей и древната митология на Балканите“ проф. Богдан Богданов отбелязва: „На огледало от V в. пр. н. е. до свирещия на лира Орфей е изобразена кошница със светици. Връзката Орфей–светици изглежда не е случайна...“

Ако съпоставим тази информация със съобщението на Климент Александрийски, че първата книга на гръцки е написана от Анаксагор, можем да си направим и друг извод: **траките са имали писменост и са писали книги хиляда години преди търпите.** вж. цитата по долу:

γάρ δειπρινθήσῃ. Ναὶ μὲν ὁφέ ποτε εἰς Ελλήνας ἡ στῆρας λόγων παρῆσθε διδασκαλία τε, καὶ γράφει. Αλκμαίων γοῦν ὁ Πεισίθεον Κροτωνίατος, πρῶτος φωτικὸν λόγον συνέταξεν. οἱ δὲ, Αγαζεύσθεις Ηρακλείσθεις, πρῶτον διαγράφεις ἐκδιδούσις βιβλίον ἴστοριστον. μάλος τε αἵ πρωτά.

В превод на български: „Изкуството на словото, и писмеността са дошли при елините доста късно. Първата книга за природата е съставил Алкмеон от Кротон, син на Перит, а казват че първата написана (от елин) книга е на Анаксагор Клазоменеца, син на Агисиул.“

Анаксагор се датира с V век преди Христа. Същевременно за Орфей може да се каже, че е живял през XV век преди Христа (Троянската война се датира от някои с XIV век преди Христа, а за Орфей се твърди, че е живял един век преди Троянската война) - разликата е хиляда години!

При това положение **няма по-голям абсурд от това да твърдиш, че траките са нямати писменост и не са оставили нищо написано след себе си.** Както виждаме, писменост са имали, и то доста по-рано от елините. Да са имали траките писменост, но да са нямати книжовен език, и да са писали на гръцки при положение че самите гърци през този период още не са познавали писмеността, е очевидна нелепица. Впрочем, Диодор (вж. цитата по-горе) изрично твърди, че например троянският Тимоет поет за своите „Фригийски поеми“ е използвал фригийски, сиреч тракийски език и букви!!

Тук обаче възниква закономерният въпрос:

къде са книгите на Орфей, Мусей, Лин, Тамир и др. тракийски писатели? Възможно ли е наистина нищо да не се е съхранило? Хайде, можем да повърваме, че от XV век преди Христа е възможно да не се е съхранило нищо, но къде са книгите на авторите траки, писали през VIII век преди Христа (например Омир и Хесиод, за които се твърди че са потомци на Орфей), вж.

τῶν Αἰολέων ὁμῆρος καλεῖθασ. (ἢ Ἐλλήνικος δὲ καὶ Δαρκάστης καὶ Φερεύεις εἰς Ὁρφέα τὸ γένος παράγουσις αὐτοῖς. Μαλονά γάρ Φασι τὸν Ὄμηρο πετέρα, καὶ Διον τὸν Ἱποίδης γενέθησεις Απελλίδος, τῷ Μελανωπῷ, τῷ Ἐπιφραδέως, τῷ Χεριφῆις, τῷ Φιλοτέρπεως, τῷ Ιδμονίδα, τῷ Εύκλεϊς, τῷ Δωρίωνος, τῷ Ὁρφέως. Γοργίας δὲ

В свободен и съкратен превод на български: Еланик, Дамаст и Ферекид извеждат неговия (на Омир) род от Орфей. Бащата на Омир се е казвал Майон, а на Хесиод (бащата - НТ) се е казвал Дион, те произхождат от Апелид, Меланоп, Епифрад, Харифъм, Филотерпей, Идмонид, Евклей, Дорион, Орфей.

По такъв начин според Хеланик, Дамаст и Ферекид излиза, че **Хесиод и Омир са братовчеди, синове на двама братя, чийто баща се е казвал Апелид, който пък е потомък на Орфей в осмо поколение.**

И след като **първата книга на гръцки език** (вж. цитата по-горе) се появява три века по-късно от Омир и Хесиод, то е съвсем

логичен въпросът: на какъв език ще са писали тези претомци на „трака“ Орфей? Как е станало така, че ние днес четем произведенията на траките Орфей, Омир и Хесиод на старогръцки, къде са оригиналите на произведенията им?

Тук му е мястото да отбележа следното. Според мен, текстовете, които днес ни се представят за оригинални творби на Хесиод, Омир и др. антични писатели, не са дори и преводи на творби на древни автори траки със същите имена (много често предадени в изоначен вид или в нескопосан превод на гръцки и латински езици), а са късни (от периода на Ренесанса, че и по-късно) преработки и компилации на оригинални творби, написани на древнобългарски език. Оригиналните произведения след като са преведени на старогръцки и латински, са унищожени (а може би надеждно скрити в хранилищата на Ватикана?), а това, което се издава от името на древните тракийски автори, в действителност е дело на некадърни гръцкоезични и латински писачи, чиято цел е била единствено да учудят света с полета на извратената си фантазия, и да спечелят някоя и друга пари от издаването на скапълните от тях фалшивици - като безочтиво експлоатират невежеството и суетността на читателите си. На мисълта, че „траките“ богове въсъщност не са били родни богове за тези гърци, ни навежда негативната светлина, в която те ни представят както „главния бог на елините“ - Зевс, така и други богове от „гръцкия пантеон“. В действителност, никакъв пантеон в древни времена не е бил възможен. Всяко племе си е имало един единствен бог, на който се е покланяло, и по името на който много често се е наричало (или по-скоро обратното – боговете са били наречани по племенните имена). Тъй наречената гръцка митология (както впрочем и римската) е късна измислътина и компилация. **Че тъй наречената „гръцка митология“ в действителност не е била реална религиозна практика на древните гърци, а е компилация, директно го твърди Херодот, който съобщава, че поетите Омир и Хесиод са били тези, които разпределили ролите на боговете.** Дали това наистина са извършили Омир и Хесиод, или са го направили късните „ренесансови“ мошеници, използвали само имената им за своите фалшивици, остава под въпрос.

На човек му остава само да се чуди как е възможно толкова образовани и интелигентни хора в Западна, а по-късно и в Източна Европа, че и в целия свят, да са захласвали и да се захласват до ден днешен по тия отвратителни „художествени“ опуси на представящи се за „антични“ поети следренесансови драскачи. Много хартия и мастило са похабени в опит да се намери някакъв дълбок философски смисъл в драсканите на тези „антични“ наглеци, които, ако заслужава да бъдат изучавани, то само от науката психиатрия, а също и от криминалистика, занимаваща се с психологията на патологичните лъжки, крадци и мошеници в интелектуалната сфера. Достойно е за съжаление, че този интелектуален блумач без никаква духовна и художествена стойност е наявлязъл в учебните програми на училищата и се изучава от деца и младежи.

Според старобългарската хроника, приписвана на Константин Манасий, по време на гостуването му по покана на Менелай синът на троянския цар Орол, бил и големият античен историк Тукидид. Траки са били поет Мелет, философ (ученик на Сократ, основоположник на киническа философска школа) Антистен, баснописецът Езоп, ср.

Фрагмент от старобългарската хроника, приписвана на Константин Манасий: **Τότα написование Александъръ Фарижъ чръвена винонъ на бяломъ убрусе: и тако говореше: „Елена царице, люби ме да те любя“. И Елена царица умеяше книгу, а Менелай не познаваше ни слова“.** В превод на съвременен български

Донка РАЙНОВА е един от феномените сред българските писатели. Родена е в града на липните и поетите Стара Загора, наследила интелектуалните ценности на своя духовно богат род, а покрай вуйчо си Стефан Брашнаров и издателството му „Мадара“ отрано попада между изтъкнати творци на литературата и изкуството. „Бях още в прогимназията, когато Трифон Кунев ми внушаваше, че хумористът трябва да издава присъди, Илия Бешков закачливо ми е дърпал плитките, Ангел Карапийчев ми е подарявал книги, а по-късно съм се срещала с Никола Фурнаджиев, Георги Караславов, Веселин Ханчев, Павел Вежинов, Емилиян Станев, Симеон Радев... - споделя тя и добавя: - Но не мисля, че те са ме изградили като творец - писателят е сам с белия лист.“ И навярно е така, защото в цялото творчество не се забелязва влиянието на никого от тези майстори на словото, а изпъква един оригинал, своеобразен самораслек с амбицията да бъде себе си. Започва със стихове, но скоро литературно-творческите й стремежи се разгръщат в твърде широк диапазон - пише текстове за песни и естрадни програми, разкази, очерци и фейлетони, публицистични материали в Националното радио и коментарни предавания, сценарии за мултиплекционни и документални филми. Типичното й амплоа обаче е епиграмата, на която посвещава седем свои книги.

„Ex, лека кавалерия!“ - може да каже някой, но не е така. Защото всяка нейна епиграма представлява в синтезиран вид една сатирична драма, една комедия или своеобразен фарс. Чрез тях умее само в един куплет да изрази по ярък начин цялото съдържание на даден обществен проблем, човешки недъг или порок, да го „разничи“ и с точен прицел да изобличи и осмее причината или причинителя му. Това прави с разнообразни похвати - с мъдрост и остроумие, с впечатляваща находчивост, с динамичен и пластичен език, със завладяващ слог и езоповска метафоричност, ако се налага. А тъй като сатирата е своеобразна форма на критика към негативните явления в живота, нейните епиграми са дързки, остри и безкомпромисни, но никога груби, цинични и унизиращи достойнството на човека. Донка Райнова е естет и в словото си, поради което внимателно си служи с шегата, иронията и насмешката, включвайки и присъщия си женски финес. И още нещо: в творбите й никога няма да доловите злоба, омраза или гавра. Защото в самия ѝ характер са закодирани доброта и добронамереност.

В едно интервю с нея ѝ е зададен въпросът:

- Какво е според вас сатирата - бунт или коректив на обществото?

- Според мен е болка - отговаря тя. - Ако поетите ги вълнува и тревожи красотата, нас - сатириците, ни тревожи грозното в живота. Но то трябва така да обсеби духа, че да се превърне именно в болка. Така се намира най-варната тема, най-чистият тон, най-краткият път към хората. Едва ли аз и колегите ми сме искали да се правим на бунтари. Само сме споделяли мъката и горчивините си. Знаем, че не можем да променим лошотията, но поне да я покажем.

Благодарение на тези качества в сатиричното си творчество, Донка Райнова отдавна получи широка популярност и публично признание. Колегите ѝ по перо

Донка РАЙНОВА на 80 години

ТВОРЧЕСКА ЛИЧНОСТ С ВИСОК ИНТЕЛЕКТ И ГРАЖДАНСКА АНГАЖИРАНОСТ

я удостоиха с прозвището „Първата дама на българската епиграма“, а Радой Ралин окачестви епиграмите ѝ като „рефлексии, пъстри, изненадващи, неповторими“ и я нарече „Жана Д'Арк на българската сатира“.

Ала творческият път на Донка Райнова не е постлан само с рози и адмирации. Наистина, още от началото на шестото десетилетие на XX век тя залива с епиграмите си като снежна лавина почти целия ежедневен и периодичен печат и сама извоюва своята популярност, а първата ѝ сатирична книга „Мостри от всекидневието“, излязла в 1963 г., е изчерпана много скоро от книжарниците. Но по-нататък започват проблемите ѝ. Историята на България в онова време е бурна, драматична, в редица насоки възходяща, но и... тоталитарна. Още тогава се заражда брожението в някои среди, особено на интелигенцията, срещу авторитарните методи на управление, все по-нарастващите неправди и така нарочаните „грешки на растежа“. Подобно на разследващите журналисти, и Донка Райнова бързо съзира с проницателната си наблюдателност управленските и житейски негативизми и насочва острото си перо към тях.

Често тази проницателност я подтиква към по-глобални теми и сентенции, визиращи характера, психологията и поведението на хората в личен и обществен план, което прави творбите ѝ още по-значими. В тях тя изразява своята болка и тревогата от отрицателните явления сред народа и в държавата ни. Появяват се нейни епиграми не само по конкретни поводи и явления, но и с обобщаващ характер от рода на перефразирания от нея девиз на мускетарите „Един за всички, всички за един!“ в „Едни за всичко, всичко за един“. А такива обобщения, чийто подтекст е насочен към тогавашните управляници, не остават незабелязани, нито се прощават. И над главата на Донка Райнова скоро надвисва Дамоклевият меч на тоталитарната цензура. Епиграмите ѝ вече минават „през иглени уши“, за да се публикуват, а втория ѝ сатиричен сборник „Да ги нямаме такива!“, отпечатан в 1968 г., бива инкриминиран и иззет от книжарниците.

От този момент нататък тоталитарната цензура стига до краен предел и цели десетилетия Донка Райнова е „извън борда“ - епиграмите ѝ не се публикуют повече. Чак след демократичната промяна тя пак се появява на литературната стъгда. Тогава се отприцва набраната творческа енергия и епиграмите ѝ отново виждат бял свят, а през следващите години излизат още пет нейни сатирични сборника: „Много важно“, „Голяма работа“, „Какво от това“, „Карай да върви“ и „Гаратор“. Времето вече е друго и темите ѝ са други. Ала въпреки, че настъпи свободата на словото и бе узаконена демократията у нас, и в новите книги на Донка Райнова сатирата ѝ е пак с твърде тъжна ирония, изпълнена с много болка и разочарования. Защото последвалите повече от две десетилетия след разделния Десети ноември 1989 година, не оправдаха надеждите ни. Затова и много от епиграмите ѝ звучат пак като присъди - присъди във всички посоки на държавата и обществото ни. И то с непоколебими обобщения.

Ето, убедете се сами:

За върховите управници:

Ако потърсим смисъл, че и дира на провала ни безспорен, коренът на злото се намира на върха, най-горе.

За управленската ни система:

Нашият грешки, човешките, опират все пак в дилемата: системни ли са ни грешките, или са грешки в системата?

За властта:

Това ни е участта: не в роса, в кал да се валя. Ние си правим властта, а тя сама се разваля.

За изборите ни:

Всичко е готово. Хайде, наши ти, да избираме отново все неподходящи.

За народните ни избраници:

Гордо крачи в костюм „Версаче“ - където и да го туриrete, продава се с потурите.

За кражбите и политиката:

Когато животът е в недоимък, дребната кражба става поминък. Където охолството шеметно блика, едрати кражба е политика.

За взаимоотношенията ни:

Беше мрачно пладне. Изкрея и се намуси: - Ние не сме гладни. Виж, ядем се помежду си.

За националния ни идеал:

Национален идеал - взел - дал.

За живота и смъртта:

Ето истината где е с трижди неизменна дира: колкото по-трудно се живее, толкова по-лесно се умира.

За надеждата ни:

Очакването е в кръвта ни, пулсира то във вените. Една надежда ни остана - да променим промените.

В тези обобщения тя не забравя и себе си:

Надявам се, че пиша епиграми, като се движка на живота по ръба. Написаното радва ме и срами, защото ми се пише на гърба.

Всичко това отново очертава сатиричката като мъдра, прозорлива, находчива, духовно извисена и гражданска ангажирана.

В заключение ми се ще да направя и едно сравнение. От няколко десетилетия насам като своеобразна емблема в хумористично-сатирична сфера у нас се наложи Радой Ралин. Без да омаловажавам него и творчеството му, аз мисля, че по гражданска ангажираност и поведение Донка Райнова не му отстъпва, а по чисто литературен критерий тя често го и превъзхожда. Защото нейният хумор и нейната сатира са с по-висок интелектуален заряд. В това отношение тя се родее с такива съвременни наши хумористично-сатирични колоси, като Станислав Стратиев и Мирон Иванов. Да е жива и здрава, все така напориста и творчески плодоносна!

Атанас ТОНЧЕВ

ЗА ЕДНА "ИЗТЬЧЕНА РАЗЛИЧНОСТ"

Юлия ВАПЦАРОВА

В живота човек се докосва до много познати и непознати личности. Някои контакти минават мимоходом край съзнанието ни с добри или не особено приятни мигове. А има такива, за които мислите ни никога няма да изчезнат. Хора, които с многостранната си палитра грабват съзнанието до края на живота ни. Една от тях е поетесата Юлия ВАПЦАРОВА.

Родена преди 72 години в гр. Хисар. Завърши Библиотечен институт в София. Започва работа като библиотекар в читалище „Яворов“ в гр. Чирпан. С извървените от нея години става част от облика на културата в града ни. С благородството и коректността остави следа в сърцата на всеки, който се докосна до нея. Юлия се разграничила от еснафната и зависицата. За нея са чужди тривиалността, посредствеността. Носи в себе си огромно богатство на речта, на ума. Умее с дълбок размисъл да анализира, да прозре истини, да обобщи и произнесе всичко в поетичен изказ - деликатно, с красота и изящество. Тя е интелигентен човек с духовна извисеност, една "изтьчена различност", една безкрайно богата реалност с топла и звучна реч.

Помня деня, в който с първолаците посетихме библиотеката. С възхита и почуда слушах умните, поучителни мисли, изказани от Юлия и с финес, и с разбиране за малките детски главици. До тогава се виждахме по улицата, поздравявахме се, но не знаех коя е нейната същност. И ето, в един миг, в определен момент, откриваме реалността, живеца на човека до нас. Разпознаваме важното, същественото в личността, неговото тайство, скрито в разума, интелекта, умствените способности.

Юлия е автор на пет стихосбирки, последната от които е "Зеленото събуждане". Във всички тях тя свързва в едно и рационалното, и емоционалното, умееща да облече двете разновидности на мисълта в разкошна езикова дреха, което рядко се дарява на хората. Тя извежда на показ, за размисъл, слова - разсъждения, които сякаш знаем, но не сме ги изказали на глас никога в живота си. Хем сякаш ги знаем, хем ги четем за първи път. Това е нейната поезия. Тя е докосване до един друг свят - светът на прекрасното, със звука и на тревожни камбанки, дошли от дълбините на душевността.

Четем поезията ѝ и в съзнанието ни остават незабравими мигове като "целувката на въздуха уханен". Каква по-добра характеристика за нейното творчество от оценката на Зографова (директор на Национален литературен музей в София): "В досието на Юлия Вапцарова, една неоткрита до сега поетеса, е вписана "диагноза" поет... творец със своя автентична "aura". И бихме били непростимо слепи, ако не забележим нейната фина, но проникваща в самите ни душевни тайници "вгълбена светлина"!"

Нейните творби са приютени в много антологии. Тя е член на Съюза на свободните писатели. През 2012 г. е удостоена с награда за поезия от този съюз.

Чирпанлии я помним и като прекрасна телевизионна водеща в кабелна телевизия. С умение, топлота и обич представи личности, живеещи в града ни. Юлия отдавна живее в София. Но чирпанлии я обичат и почитат, защото тя остави траен спомен за себе си. Юлия Вапцарова - един достоен човек, отдален на литературното творчество!

Нанка ВРАЧЕВА

БЪЛГАРИНЪТ ПО СВЕТА В НАЧАЛОТО НА ХХ ВЕК

д-р Радка ПЕНЧЕВА

В началото на 2014 г. излезе от печат книгата „Българинът по света в началото на ХХ век“. В същността си тази книга е сборник от четири обширни пътеписа от зората на ХХ век. Книгата е съставена от г-жа Румяна Пенчева – уредник в Националния литературен музей.

Българската литература не е особено богата на пътеписи. В този жанр творят сравнително малко писатели – Алеко Константинов с „До Чикаго и назад“, Иван Вазов, К. Величков, А. Страшимиров... И това вероятно се дължи на липсата на творци – пътешественици, каквито има в чуждите литератури – достатъчно е да споменем имената на Джоузеф Конрад, Станислав Херлих – Груджински, Луис Броунфилд, Ръдиард Киплинг и редица още други.

И все пак – оказва се, че е имало българи пътешественици, които са ни оставили впечатления от пътуванията си и то от доста далечни дестинации, като събранието в тази книга. Вероятно тези хора са имали чувството за мисия: да разкажат на съвременниците си за посетените места, знаеckи, че българите трудно ще достигнат до екзотичните места, посетени от тях.

Първият пътепис е от Данил Руевски, който прекарва цели две години на Хавайските (Сандвичевските) острови. В предговора съставителката подчертава, че той е преподавал в едно от най-добрите училища на острова като член на евангелистка мисия. Руевски ни запознава с историята на островите, кога са открити, какво е класовото разслоение на населението, природните красоти, които опознава в рамките на престоя си там, предприемайки няколко пътешествия. Пребиваването му на Хавайските острови съвпада с редица обществени промени, които се извършват там, за които той също пише – приемането на нова конституция и др. Сам въврач човек, авторът дава пълна картина на религиозните вървания на населението, на етническия им произход и т.н. Разказва ни и за училището, в което преподава – за реда, порядките и успехите на учениците. Безавторът да има особен писателски дар, пътепистът е интересен като пръв опит българите да бъдат запознати с тази далечна земя, и значението му е по-скоро познавателно. Не бива да се пропусне и богатия илюстративен материал, публикуван в него, дело на самия Руевски.

Вторият пътепис, озаглавен „Отиването ми в Америка и връщането ми“ е от Христо Соколов. Излиза от печат през 1904 г. Христо Соколов е българин от Велес, който беднотията принуждава да замине за Америка и да препечели пари там. Продава каквото има, взема и заеми, и оставя жена си с пет малки деца. Свързва се с агенцията на емиграционния агент Богомил Яич от Белград, който го изпраща по нелекия път на емигранта. Соколов описва с най-малки подробности всички свои перипетии по пътуването си през Европа до Америка и начините, по които се опитват да го измамят на всяка крачка. Този пътепис има предимно социален характер, той не описва никакви природни красоти, а има характер; по-скоро на ръководство за онези сънародници, решили да тръгнат по труния път на емигранта в „длеляната Америка“.

Най-добре се вписва в представите ни за пътепис третият, включен в сборника: „В южните страни. Египет, Южна Арабия, Източна Африка“ от Ради Радев. Самият той – журналист, пътните записки на Радев са предназначени по-скоро за публикуване в пресата. Авторът публикува свои материали във вестник „Смях и сълзи“ – издание, което поставя началото на българската карикатура. В същия вестник дебютират и публикуват Ал. Божинов и Д. Подвързачов. Р. Радев е кореспондент и на други наши и чужди издания, автор е на книги, френски възпитаник, чаровен представител на софийския хайлайф. Изкушавала го е политиката – бил е депутат в XVII Обикновено народно събрание от Либералната партия, известни са и негови речи, публикувани в пресата. През 1911 г. е

помощник-кмет на гр. София и предлага девиза на столицата, който и до днес е в сила: „Расте, но не старее“. Кмет е на София от март 1915 до 1918 г. – по времето на Първата световна война. После е съден и известно време живее в Истанбул. През 1922 г. публикува книгата „Образи и сенки, чертани и описвани в тъмница“.

Автор е и на книги за деца. Ради Радев пръв използва псевдонима Фра Дяволо,

ползван по-късно и от Райко Алексиев.

Публикува и двутомника „Източни разкази,

легенди и арабески“ /1904г/.

Пътеписът му има всички качества на художествена проза. От текста е видно, че той дълго се е готвил за пътуването си – снабдил се е с карти, проучил е историята на посетените места, затова се е получил много добро и интригуващо четиво. Радев подробно е описан пътуването от Варна през Цариград до Марсилия и след това пътешествието си по африканския бряг – Александрия, долината на р. Нил, и т.н.

Р. Радев не пропуска да запознае българите с историческите забележителности на посетените места; разказва запазените легенди, митове и други любопитни истории. Разказът му е жив, непосредствен, авторът ни запознава ни с по-интересните си спътници, с преживените морски бури, с морската болест и т.н., т.е. с всички човешки преживявания, съпътстващи едно морско пътешествие. Спокойно можем да кажем, че неговият пътепис принадлежи на литературата с морска тематика. На мен лично ми беше много интересно разказаното от Радев за построяването и експлоатацията на Суецкия канал. Проектът е дело на френския инженер Фердинанд Лесепс. Прокоповането е продължило много години. Интересен факт е, че Англия е била изцяло против този проект, а с течение на годините успява да изкупи всички акции на акционерите на канала и придобива собственост над съоръжението. Авторът не пропуска да отбележи и с колко мили канала съкрашава и облекчава пътуването по вода до различни далечни дестинации. Трогателен е и краят на пътеписа – с радостта на пътешественика от завръщането му в родината – описани са чувства, на които е способен само един искрен патриот.

Последният, четвърти пътепис, е на Антон Бозуков, който заедно със сънародника си Христо Скорчев от с. Скорчите, Габровско, достигат чак до Япония. Също много интересен пътепис, който авторът правилно определя като „пътни бележки“. За Антон Бозуков това пътуване не е първото – той се е бил като доброволец в Англо-бурската война, бил е и в Америка. Участвал е в дейността на ВМРО. Пътуването до Япония е разказано интересно, достъпно. Авторът сякаш е съзнавал мисията си и в същото време отговорността, че пръв ще разкаже на българите за тази велика държава – Япония. Ден по ден той ни запознава с различни японски градове, с бита на жителите им, с различни техни национални особености в поведението, живота, културата, които често съпоставя с българските порядки. За него всичко японско е прелюбопитно и той бърза да го покаже. Не му липсва и национално самочувствие. Омръзнало му е да обяснява на хората по света къде е България и съответно, че е българин. Затова се снабдява с географски атлас, неудобен за носене заради големия му формат, и всеки път показва на него къде е родината му.

От казаното накратко за четирите пътеписа, можем спокойно да заявим, че не сме били толкова уседнал народ. Напротив: имало е хора, които са пътували по света, и според възможностите си, са разказали за тези пътешествия. Чест прави на съставителката, че е издирила и поднесла на читателите тези любопитни истории за екзотични кътчета на света, както и на Министерството на културата, подкрепило финансово изданието. Книгата е оформена много добре, а полиграфията ѝ буди възхищение.

Българинът по света в началото на ХХ век. Пътеписи. Състав. Румяна Пенчева. С., ИК Кибеа, 2014 г., 319 с.

ПЕПЕЛИЩЕ ОТ РОЗИ

Петият роман на **Росица ВАСИЛЕВА** (**Роси Васи**) утвърждава авторката като талантлив представител на билингвистичната традиция в най-новата българска литература. Разбира добре противоречията смисъл, който крие понятието билингвистична традиция, особено положено в контекста на разглеждания по-долу роман на един автор

(живеещ от доста

години в чужбина –

Италия, Испания),

който сам превежда

последните си книги

– поезия и проза –

на испански и който

успешно се интегрира

в чуждоезикова среда

като професионален

писател (повече за

трудностите на тая

интеграция и за

износа на българска

литература в света

вж. статията на Нева

Мичева, „Спорадично,

хаотично, маргинално

(Българска кат

литература в превод

на испански (1989–

2010)“ на сайт <http://www.npage.org/article226.html>.

„Зашо с трагичната си участ източноевропейска балерина пренебрегва сърцето на испански мачо? Когато след изпепелената любов бодилите не изгарят и странницата отнася със себе си тайни...“ – това са уводните думи, които обобщават текста и същевременно ни подготвят за рецепцията. Рецепция, която, признавам си, след романиите на Росица Василева, за които съм писал през годините („Срешу вятъра“ – 2003 г., „През“ – 2005 г., „Маскарад на пътешествете“ – 2008 г., „Фабрицио Белли“ – 2013 г.), сякаш изтънява, независимо че качеството на наратива на писателката става все по-добро, професионално. Това противоречие ми е любопитно. С живота ли е свързано, или с живота зад граница по принцип; може би причините са комплексни, но те са тясно свързани с живота, който видим и с начина на възприемане на писането, със самото писане.

Във „Фабрицио Белли“ имаме правдиво разказана камерна история за любов и омраза, за онова търсение на хармонията и свободата, което намирате и в предишните книги на Росица Василева; в новия текст авторката отново разказва една камерна история за любов и раздяла, за последствията от една такава любов между по-възрастен мъж и млада жена. Разбира се еднопланово анализиране на един подобен сюжет вкарва романа в клишието на произведения от мейнстрйма, което тя едва ли би желала. Но все пак отнякъде трябва да тръгнем. Психологията и т.н. криза на средната възраст, която е с доста широк периметър иначе: жените и мъжете стават луди (облекло, мода, млади гаджети и пр.) или обратното – тъжни, меланхолични, аутисти; един термин, формулиран през 1965 г. от канадеца психолог и психоаналитик Елиът Жак (според други понятиято е формулирано от немския психолог Александър Митшерлихс), който обяснява някои неща – става дума за преход на живота от един важен етап/състояние към друг, при което изпитвате неудовлетвореност от постигнатото (засягащо както амбициозните, така и уравновесените, внимателни хора, вървачи, че всичко се постига без особено напрежение на силите и преодоляването на житейските трудности, и, както се казва, всички останали се примиряват, престанали са да „търсят себе си“). Разбира се тези и още психологически характеристики на т.н. криза на средната възраст (Сатурнова дупка или преломен момент) ще открием в романа – директно или индиректно, но те само показват умело писателско перо и наблюдателност, както и писане в потока на добрата психологическа проза. Или Едипов комплекс (башата на Дария е 5 г. по-млад от Бруно Бласкес и е загинал при катастрофа)?

Лека-полека връзката между възрастния вече мъж и младата жена се пропуква. Разговорите, въпрекиекска и старанието на мъжа, който все още си мисли, че е мачо, излиняват, изтъняват и приключват някъде там, „между Източ и Запад, с много и размити граници, условия и недомълвки“. Между тях застава „тайната“ на Дория. Като изключим психологическите моменти от типа „криза на средната възраст“, разрив между поколенията, между културите, текстът е изключително продуктивен откъм социологически и политически тип „коментари“, които са въткани в плътта на наратива, без да излизат на преден план. Дория прави всичко възможно да излезе с „достойнство“ от ситуацията, но не се отдава и затъва все повече. Докато се стига до жалбата, която подава срещу Бласкес за психически и физически тормоз.

Финалът е леко мелодраматичен: Дория е оттеглила жалбата, заминала е за България с парите от продадените златни, за да направи операция на болната си дъщеричка... Моли Бласкес да й прости. Бласкес ѝ прощава. Ние съчувствуващи. Пълна емпатия. Още повече, че разказът се води от името на испанеца.

Разбира се, че не иронизирам. Защото не съм бил там и не съм жена. И всичко не е минало през сърцето ми. Защото какво остава след това: „Рози и пепел, пепел... Пепелище от рози.“

Владимир ШУМЕЛОВ

Роси Васи, „Пепелище от бодли“, изд. „Астарта“, Пловдив, 2014 / Rossi Vas, „Cenizas de espinas“, novela, ed. „Astarta“, Plovdiv, 2014.

ПРИБЛИЖАВАНЕ КЪМ ВЕЧНОСТТА

*“Живях всякак. Много неща научих.
Много науки ми трябваха. Износах ли си
впечатленията, давах ги на други.”*

Николай РАЙНОВ (1889-1954)

Кирил ПОПОВ

(По повод 125-годишнината от рождениято на Николай Райнов новооткритата престижнагалерия „Нюанс“ (ул. Денкоглу 42, София) представи в самостоятелна изложба 30 непоказани досега негови картини).

Когато се запознаваме с живота и делото на изтъкнат творец, винаги търсим интуитивно прилики и с живота ни във фамилията на нашите родители. Така открих, че баща ми и майка ми са абсолютни връстници на великия художник и приблизително по едно и също ранно време напуснаха земния живот. И моят баща участва в Балканската и Първата Световна война и се завърна с кръст за храброст и инвалид за цял живот. И моят брат доцент Константин Г. Попов от Софийския университет „Свети Климент Охридски“ и гост-професор в Полша, завърши като Николай Райнов Духовна семинария в София. Тези близки факти ме възхновиха да разбера по-задълбочено изложените в „Нюанс“ картини – те до една отразяват духа на първото полувековие на 20 век, тогава семинарията беше не само огнище за вяра, а и за задълбочени знания...

Ето че с тази малко или много дръзка фамилна аналогия с великия художник се приобщих към повика на „Нюанс“ с изложените в неговите зали картини „да се поклоним, да поговорим и помълчим, да се докоснем и развълнуваме, да напомним на българския зрител и читател за една наистина необятна вселена, за един от големите българи на 20-ти век – Николай Райнов.

Чувствам се в покритите с патината на времето етюди, натюрморти, илюстрации, графични опуси и те ме завладяват със своето тематично-образно, жанрово и емоционално-смислово обагрено, понякога и декоративно, майсторство. Провокират наистина евристичен диалог и размисъл върху сценичното усещане в картините за билатерална симетрия, за художествено-метафорична индикативност, симетрични форми с колатерално външне за лиши от синестезия изоморфни индикации.

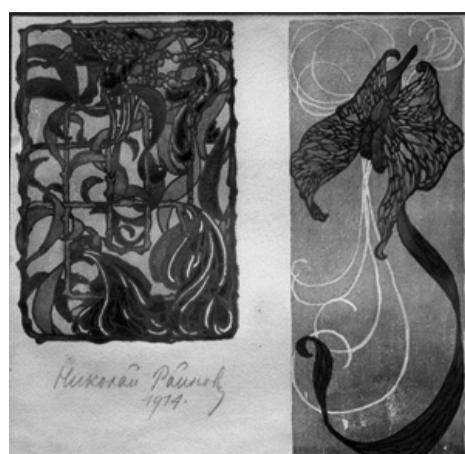
Тръгвам от „Начален лист от илюстрация на собствена поема“ и още преди да разчета избледнелите от времето букви ме облъхва върхата на художника в устойчивостта на духовния свят, сакрализиран в една ипосторна концепция за времето като вечност. Заглавието и текста на поемата са съхранили романтичния дух на времето, което пази обаянието на стария, неосакатен по-късно правопис:

Христофор Колумб

(Въ гроба азъ съ мене прахъ на острови алмазни/съ мене тайната загива на неви/дени селения/съ мене тайната умира на земя/която стапе въ прелестимногообразни съ мене угасва мисълъ живса на забуле/ни стремления/съ мене замълква странна лира/ищне в моето/млнения...)

Некролатичната поема съседства с нюизображението „Етюд за Евангелист Маркс (1914) – с евангелски жест с едната ръка, а в другата с евангелски свитък. В голотата на образа и подчертаното внимание на художника към ерогенната, полова област на тялото диша известен еретизъм, който никога не е бил чужд на Н. Райнов, без да го напуска и усещането за вечност като време и пространство. Може би този факт обгръща с енigma и рамкираната орнаментално-декоративно картина „Календар (1916).

Сакралното чувство в изкуството на Николай Райнов извира от изобразяването на християнските символи в архитектурно оформление в романски стил и византийска

Худ. Николай РАЙНОВ, Рисунки

традиция интериор на храма. В това ме уверява прекрасната визия „Кът от вътрешна декорация на параклис“. И тъй като подредбата на картините не е на нозологичен принцип, следващата малка визия е натюрмортно изображение на висяща зелена чушка. Освен че е съвършено нетривиален като обект за самостоятелно изобразяване, зеленчуковият дар Божий ни трогва родолюбиво като плод на родната земя, толкова земен, та сякаш не би могло да бъде претворен нереалистично.

Общ белег в изложените картини е впечатлението за разредена ефирна среда, за умиротворяваща небесна светлина или синева, за открити небесни пространства. От картините лъха усещане за раздвоеност между малкото късче реален свят в обширен поднебесен свят, неприкрита жажда да се надникне в отвъдното.

Има в тази експозиция и още две картини с обозначението на „Начален лист...“. В единия случай се отнася отново за илюстрация на собствена поема „Лоренцо Великолепни“. В този по-нетривиален жанр се долавя абсолютно идентична смислово-образна тоналност в темпоралното и изобразително тяло на книгата с преливащи в метафори или притчи истории, със съхранено от твореца многопосочно схващане на творческата свобода, преди всичко като съвместно съществуване на човека, природата, космоса, миналото и сегашното, преходното и вечното.

Тематичното разнообразие, даже и в тази по-камерна експозиция в галерия „Нюанс“ отразява всестранната творческа надареност на Николай Райнов – философ, изкуствовед, писател и художник; цели две десетилетия професор в НХА „Николай Павлович“. Строител на българското художествено слово, създател на неповторим изобразителен стил, изследовател на явления от световното изкуство. Но въпреки това останал недостатъчно известен, особено сред съвременната младеж на неговите сънародници.

Чувствам се с познавателен интерес в картините, те до една са все още далече от фаталните следсвтвийски години за знаменития художник, все още не е настъпила зловещата 1951 г., и не сечуващи дождителният глас на вожда Вълко Червенков, разгромяващ българската арт-сцена със зловещата си реч „За партията или против партията в изобразителното изкуство“, с критиката към дейността и изкуството на Александър Женев. Сега се намирам в благотворния период от членуването на Николай Райнов в дружество „Родно изкуство“ заедно с плеадата най-високо талантливи художници, останали завинаги в пантеона на българската класика. В галерия „Нюанс“ се чува гласът на Оскар Уайлд – той казваше, че художниците ни учат да виждаме природата, но е обидно, че цяло поколение творци виждат водата само синя. И че трябва да дойдат импресионистите и да я изпълнят със светлина, отражения и отблъсъци. Изложените в „Нюанс“ пейзажи на Николай Райнов – „Rue de la Paix“ и „Paris Sacre Coeur“ са графично черно-бели и урбанистични – изящни в линията и великолепната модулация и поражддащи

асоциации със съвършения стил на Веселин Стайков. Но в тях не се открива магията на романтичните картини на художника от 1922 г. „Стилизирана природа“ (акварел, хартия, 29x44, НХГ). Или брилянтната картина „Езеро“ от 1922 г. (акварел, гваш, хартия, 30x43, ХГ Пловдив): те са от времето на „Златогор“, на властващия у нас късен импресионизъм и експресионизъм; в „Родното изкуство“ цари атмосферата на толерантност към стила и само художественото качество на картината се ползва с апробативно внимание. А с модулираното в огнени цветове „Езеро“ Николай Райнов участва в ОИ на Дружеството на южнобългарските художници и е първият председател на Дома на изкуствата, създаден по инициатива на родената в Пловдив съпруга на Алфонс Муха и на чешкия журналист Владимир Сис. В ОИ през 1934 г. участват само художници с по-модернистично виджане и търсene – Николай Райнов, Веселин Стайков, Златю Бояджиев...

В „Нюанс“ е въдворен духа на времето, през което Николай Райнов изпитва особено силно възхновение от ръкописната книга. И създава живописни чудеса, които с право се определят като летрична апология и сакрализация на буквите и словото. Чувствам се за дълго, без винаги да съм постигнал точно познание и способност да отразя липсата на разточителство и на агресивно желание за машабност, въпреки постоянно сменящите се ракурси в изгълнения в бледо бежово „Проект за корица на френска книга“; в редицата от различни по цветове тоналности „Проекти“ за корица на лъхъза книга; за книга от Димитър Подвързачев Рим; от Николай Райнов – „Човекът с факела“; от Зелма Лагерльоф – „Приказка за червенушката“; за корица на книга от Андерсен – „Славяят“; за книга от Фридрих Ницше – „Така каза Заратустра“, от Сервантес – „Събрани съчинения“...

Илюстраторското изкуство на Николай Райнов се отличава с широк тематичен диапазон и обхват, тълкува различните образи чрез оригинални мисли и форми. Подборът на авторите за илюстрация показва неговото уважение към тях, стремеж да ги отрази в нови, непознати измерения с изящна простота в изпълнението. Всички изложени проекти за книги впечатляват като мек и изящен лирически съпровод към творчеството на илюстрирания творец. И този обширен дял от изкуството на Николай Райнов свидетелства за неговата духовна изтънченост и машабен творчески ръст.

Усещането за сугестия, произтичаща от нетривиален синхрон на философско-историческо и художествено познание с лирично чувство, едновременно – лиричният, съзерцателен и пространствено-фигурален подход на Николай Райнов ни задържат и пред неговите арт-прозрения в картините от различно жанрово естество – „Портрет“, „Тоалет“, „Проект за шевици“, „Проект за откъслечен календар“, „Гора“, „Проект за гледала“, „Начален лист...“

Вътрешният изящен двор на галерия „Нюанс“ е място за осмисляне на картините, които сме съзързвали в ортогоналното начупените бели пространства на галерията. И в своеобразната открита градински и затворена олтарно изповедалня се усещаме едновременно евристично-медитативно и артистично извисени. Или само би трябвало да е така. От това, което видяхме в галерията, усещаме в себе си частица вечност: тя е дошла от жизнеспособността на това изкуство, доказало със сюжетното си разнообразие, композиционната свобода, лаконизъм и психологизъм на „Родно изкуство“, в което нахлуват новите артистични веения от Европа. Състоянието ни на левитация се задържа от премислените страници от живота и творчеството на големия български художник, който и през участието си в Балканската и Първата световна войни има за свой върховен дълг да съхрани високия дух на българите. Да запазва родолюбивата линия в своя живот и като сътрудник в сп. „Везни“ и „Златогор“, като главен редактор на

Худ. Николай РАЙНОВ, Графика

списания „Зеница“ и „Орфей“ в дебютната си книга „Богомилски легенди“, в 30-те сборници с приказки от цял свят (1930-1934), деветте тома „Вечното в нашата литература“ (1941), както и в „История на пластическите изкуства“ в 12 тома. Като прибавим към това колосално духовно наследство от Николай Райнов и приносът му в българската поезия, белетристика, хуманистика, фолклор, етнография, преводачество... („Тъй рече Заратустра“ от Ницше), преподавателската му работа в ХА-София, приносът му в илюстрацията, книжното оформление, експериментациите с различни живописни и графични техники – ще получим горделивата представа за феноменално надарен български творец с името на Николай Райнов.

Казахме български феномен и се сепваме пред другата истини – че такъв феномен е можел да се роди и просъществува, въпреки стресиращите български политически нрави и исторически превратности. Ще завършим със зловещата истини, че през периода 1944-1959 г. настъпва най-мрачното време за българския художествен живот. Водещи преподаватели в ХА-София: Илия Петров, Кирил Цонев, Илия Бешков, Николай Райнов... са обявени от Вълко Червенков за реакционери и формалисти и уволнени завинаги. Зловещата разправалища Николай Райнов от творчески импулси, а малко по-късно – от импулса за живот... Живяхме през превратния минал век, за да се уверим от собствен личен живот, че никой не е по-силен и по-справедлив съдник от Времето. То възкresи и у нас святото име на Маestro Николай Райнов за вечен живот...

Литература: Българско изкуство 120 години: 1892-2012. С., 2012. Чавдар Попов, с. 157-175; Татяна Димитрова, с. 57-75; Красимир Линков, с. 75-89.

Худ. Николай РАЙНОВ, Улица в Париж

МЕЧТАЕЛЯТ

Илда Гоувея де ОЛИВЕЙРА

Светът потъмня, но веднага просветля, без да има голяма разлика между едното състояние и другото, понеже сърцето овладя мозъка за повече от десет минути и тахикардиията погълна работата на два-трите оставащи му неврона. Сякаш изтичане в канализационна мрежа, споменът донесе връщане в зловонното стайче и влажните брегове на река Арагуая и някоината болка все още мърси новия живот, разкривайки действителността, взривяваща хора, облагодетелства империята на бомбите, разрушаването на метроспирки и небостъргачи и природния гняв, който скъсва диги и руши градове, с урагани или цунами, които повече избиват бедняци, негри и жълти, отколкото люде бели и богати. Това е братоубийствената война в Ориента, нищетата в Африка, себелюбието на хищния Запад, злощастия по всички кътове на Земята. „Да бъде светлина“ се изроди в мрачини, в погълъщици и погълъщани.

Ентропията обгръща тялото и душата, пазарът царува като Баал и Мамон в старите времена и светлина и мрак тупят в погледа на държливи негърчета, на спинаджии и на гладуващи от Африка, на хората от Североизтока, затрупани в блестящата люлка, в която бразилският великан е „легнал за винаги“, от векове, ограбвани от курвенски весталки или от проституски весталки, лицемерието яхнали. Излпава измъчването, години и години адска диктатура, гладът, туберкулозата, електрошоковете, болката и унищожението.

Много по-рано, из вътрешността на щата Сеара, когато започна преследването на студентите, отец Сантиаго повтаряше, нервно и страшно: „Тежко на слабите!“

Но... горко на ония, които не щат да гледат безучастно, а се борят. Светът се е извъртял, обърнал срещу себе си, и смаза момчето, което мечтаеше красиво, роди мъжа почти стар и обзет от халюцинации. Пробужда се, пак заспива и, без да знае какво мисли и дали мисли, обгърнат от съня, чувства с прекъсвания желание, още веднъж, да изстрада в име на романтичната надежда, че сполучва. На дело, подложен е на сънолечение по лекарска заповед и полуутваря очи, в напразен опит да фиксира стената, олюоляваща се като тензухено перде от вятъра, и медицинската сестра, чието хубаво лице отива и се връща.

- Добър ден, господине, как се чувствате днес?

Опитва да види по-добре симпатичната негърка, с очи, приличащи на гладуващите деца от Конго, със същата уморена усмивка на гладуващите жени от североизтока на Бразилия, от Венесуела, от Колумбия, от Бангладеш, от Намибия, от цял свят, с око недружелюбно и съкрушеното от тъмнотията в робския дом, на стълба за бичуване, на ръцете на ненаситните господари, на смрадливото господарско синче, озлочестяващо дванадесет, тринаесетгодишни робин, пренасяйки самото злодетските утроби, оставяйки в душата и в насилията корем лошо заченато чедо, което без възможност да учи, да чете и препочита с цел да получи диплома за висшият, е изначално мъртво. Преди да се роди е вече предопределено да стане баща, дядо или прадядо на окаян съмърка на лепило или потребител на крак или кокаин, на парцалив юноша, дремещ върз плочниците на разкошни здания в големи градове, на девойка мъртва от спин, от глад, от туберкулоза, на дете, купено от инородци, заслепени пред възхитителните плажове на тропиците.

- Добър ден, госпожо.

- А, буден ли сте? Много хубаво! Хайде да вземем друго хапченце - каза момичето с отвратителната мода да използва умалителни кога приказва на стари болни, и с една професионална усмивка очевидно добронамерена, износена и почти обидна, закована в ъглите на любопитните устни или може би вкоравени от кристализирания садизъм в сърце на оцеляя.

Не отговори и жената настоя, свойски:

- Сънувахте ли много?

- Аз съществувам само в моите мечти, аз съм един постоянен мечтател.

*От португалски:
Мария да Гия Силва Лима
и Захари Кривошиев*

Анна
АХМАТОВА

9 ДЕКЕМВРИ
1913 ГОДИНА

Най-тъмните дни в календара
светли тръбва да са дни.
Дума несравнима ме изгаря –
търся устните ти.

Ех, очите ти да бяха други,
че живота ми е скъп.
По-светли са от теменуги,
а за мен са съмърт.

Думи не трябват, щом има любов,
искри в скреж гората.
Своите мрежи разстла птицелов
по брега на реката.

1915

* * *
Пред пролет тръгват дни такива:
Весело-сухи вейки шумят,
под събития сняг трева си почива,
игриво-нежно гали вятърът благат.

Тялото ти лекота го опива,
вярващ – всичко добре ще се нареди.
И запяваш с тръпка щастлива
песента, омръзнала ти преди.

1915

* * *
Ранения жерав така
викат го другите: кър, кър!
Когато есенните поля
са бавно стинещ кър...

И аз, болната, чувам глас,
шум от златни крила
в стъмнения есенен час
над сивите била.

„Бяга времето, да, лети
над рътлина, над река.
И не можеш да запееш ти,
ни да избършеш сълзи
със слабата си ръка.“

1915

* * *
Звучеше гладко. Глас дочух.
Той каза ми: „Стани човек,
остави своя край грешен, глух,
Русия остави навек.

Ръцете ти от кръв ще измия,
сърцето ти – от черен срам,
с ново име ще покрия
болката, утеша ще ти дам.“

Но равнодушно и спокойно
с длан притулих своя слух,
та тези думи недостойни
да не чернят скръбния ми дух.

1917

* * *
Липи просешки оголели пак,
широко разтворена врата
и тъмен, прегорял варак
свети по стените от заранта.

Над олтар и склеп езикът клепа
и зад Днепър грохотът лети.
Тежката камбана на Мазепа
сред Софийския майдан ехти.

Гърми, бушува, сипе страх,
сякаш падат еретични глави.
А в крайречния стаен шубрак
лисичета рижи весели.

1921

Владимир СОКОЛОВ

* * *
В памет на А. Фатиянов

Не, не умирайте,
момчета.
И не заспивайте докрай.
И лягайте, и се будете.
И в седем, в десет, в ад и
в рай.

Да не стоя като под дуло
пред вест убийствена и мраз.
И да не мисля, стегнал скъли -
да бях си тръгнал преди вас.

Не, не изчезвайте, момчета,
от тукашния рай и ад.
Знам, има други, но мълчете!
Такива няма в този свят.

И ако бура се извие
и ви прекърши никакъден
ще бъда с вас, тъй както вие,
макар и рядко, бяхте с мен.

* * *
Все имам чувство за вина.
И не една.
И не една.

Че времето крои капан.
Че нито рано е, ни късно.
Вина на роб и на тиран.
На болни, на тифозни въшки.

Все имам чувство за вина.
Като че палих аз война,
а не че тя ме бе горила.
Все имам чувство за вина.
Безсилие ли, или сила
е, че приемам всеки твой
дори и малък гръх - за свой?

* * *
Опази ме докрай от сребро
и от злато, нечестно приети.
Аз не зная по-висше добро
от виелиците и дъждовете.

Пожелаха те в моя живот
все такъв да съм телом и духом.
И сред моя безценен народ
с посребрената глава да блещукам.

Че е страшно - във дните напред
да избягващ въпросите честни
и - роден самобитен поет -
с глас на друг да са твоите песни.

* * *
Когато вече няма да ме има,
когато ще съм бъдеще и минало
(за настоящето не споменавам днес),
ше прочетат и мои стихове.
Какво пък, и това се случва.

Че ще възкръсна, аз не се боя,
боя се, че ще бъде търде шумно.
В живота си веднъж така крещя,
че после много дълго бях програждал
и за каквото и да заговорех,
прекъсваха ме: по-високо, моля!

Когато се възстанови гласът ми,
пак продължаваха да ми внушават:
я малко по-високо, моля!

Добре де, по-високо, но пък вие
поне да слушате се научете.

Да... стихове. И се опитвах даже
да ги крещя. Но те звучаха тихо
като дъждовни капки (може да не слушате)
или пък като шушнене на сняг
(пак може да не слушате),
или като разговор на четири очи.

Превод: Андрей АНДРЕЕВ

**Мартен
КАЛЕЕВ**

Към другите тревоги на полицая Трифон Табачки се прибави и тая. В събота, седмица преди изборите, Имайло Цаканчето се канеше да вдига сватба. Шарена му беше боята на Цаканчето. Уж по скъпите барове киснеше, уж мадамите му коя от коя поизвестна и надарена с женски прелести, а той изведнъж се сгоди за ромката Палмира, чийто баща Аладжата беше иманяр. Няколко пъти задържаха Аладжата, все заради крадени жълтици или някакви антики - къде фалшиви, къде истински. От месеци Трифон слушаше всякакви небивалици за тоя комбинатор. Сега ще се прииши и зет му, славен и новоизлюпен безскрупулен бандюга. Ама като нямаше за какво да се захванат, Цаканчето нагло продължаваше да се прави на недосегаем баровец.

Но, дето е речено, хитрата сврака с двата крака загазва. Защото тая работата с женитбата май станала неочеквано и не по мерака на кухоглавия и лустросан брилянтинен пройдоха. В някакъв мотел пийнал с аверите си, отпуснали му края и той налетял на Палмира. Тя пък докопала мобилния си телефон, извикала роднините. А на нейния кръстник ромите не викали Царо без нищо. Гардовете на височеството сгасили хубавеца и му заявили, че щом пипа от тяхното, трябва и да плаща. В тоя случай само женитбата оправя работата, иначе... Имайло от страх приел. Сега и в кръжока на трезвениците да се запише, вече било късно. Някои подмятаха, че самата хубавица далеч не била невинна като яребица, по-скоро тя може би да е натъкнала работите така, че на Цаканчето се наложило да избира живот или чест, но кой да ти каже.

Царо лично искал да присъства на сватбата. Обещал, че чисто ново волво ще дари, ако това, дето приказвали за Имайло и неговите сърчности да прави пари от далавери, се окажело вярно. Ако ли пък нещо се обърка, ако годеникът започне да го усуква и мънка, ще му тегли куршума. И никой в градеца не се съмняваше в заканата на титулувания ромски кръстник, който имал власт повече от всички в тая държава. Бизнесът му не познавал граници, нищо, че данъчните и полицията уж изъско го наглеждали. Делата му не секвали, все по тъмното вървели. И както се разбираше, нямаше скоро да спрат - парите му купували чиновниците наред. След годежа през къщата и на Цаканчето зашъкаха джипове и скъпи коли. Кой и накъде отива и откъде се връща, само Царо знаеше, нали той редеше картите. Колкото до играчите, не са от тия, дето нещо можеше да ги спре или разколебае. Питаши ги нещо, те ти отвръщат "Стягаме гощавката" и толкова.

Когато шефът го извика, Трифон Табачки вече се досещаше за какво ще е. Всичко можеше да се случи в деня на подобна сватба. А да има произшествие в неговия район, това винаги означаваше безсънни нощи и обяснения пред началството. Сега стоеше чинно в големия кабинет и слушаше приказките на полковник Ръбинов, които той произнасяше с равен безизразен глас:

- Табачки, ти си полицай не от вчера. В твоя район ще е сватбата. Вече шатра са направили, дето да побере маҳалата. Пиенето ще е на корем. А ромският корем напълни ли се, можеш да се досещаш за мерациите им. Дано не претрепят някого в общата дандания? Като нищо веселбата ще откарва цяла седмица.

Трифон кимна. Имаше още няколко месеца до пенсия, не желаеше накрая да се заплете в неприятности. Все пак се надяваше да

ПЪТЯТ НА КОПРИНАТА

свали униформата с нормалния ритуал по пенсионирането на един полицай. Отвърна, колкото да каже нещо:

- Ще говоря с хората в маҳалата. Макар вече да съм наясно какво ще стане. Дано да се размине...

- Да се размине?! - изгледа го изпод вежди шефът му. Това не беше почуда, а досада.

- Мътна е работата на Цаканчето. Чувам, че май се канел да духне. А стори ли го, жална му майка...

- Той не ми е грижа. Идат избори. Знаеш, че точно тогава всякаакви политически величия започват да ухажват ромите. С едната ръка раздават кебапчета и бира, с другата... им подават бюлетината. Стане ли скандал пред изборната секция, ще ни одухат нашиките като сламки. Международна организация за защита на правата и свободите на малцинствата щяла да изпрати наблюдател... – говореше, а с химикалката драскаше сложни завъртулки върху белия лист хартия.

- Засега е тихо в квартала... В тая криза, когато всеки си връзва гащите на три възела... Ако изобщо има гащи... – той винаги така си говореше, малко отвеждан и не винаги изказваше докрай мисълта си.

- Каква криза бе, Трифоне? За каква криза приказваш?! Тя е за такива като нас с тебе, дето на държавната ясла чакаме и треперим за чуждата дивотия. Хората си оправиха живота...

- Е, може и така да е. От мен мафиотски храненик не става. Ще гледам да си дослужа службата, пък... – и понечи да си тръгне, когато гласът на шефа го стресна наистина:

- А какво ще кажеш за знамената?

- Какви знамена?

- Хайде пък и ти сега!

Само ти не знаеш. Някой започнал да краде знамената из града. В партийните централи са се изприщили от нерви, искат от нас действия. Питат защо спим, когато конкуренцията им най-нагло им сваляла символите поголовно и безнаказано.

- Хе, че кой ще сваля знамена?! И какъв цвят крадат, на коя партия?

- Там е работата. Няма цветя. Мине се - не мине, и хоп, нечие знаме изчезне. А знаеш ли що пара е дадена за тях. Колко копринен плат е отишъл...

- Хората не могат сол и оцет да си купят в тия времена, а народни пари за знамена трошат. Сега може да си поръчат за наша сметка и вятър от чужбина, та да им ги държи опънати.

- Трифоне, дръж си езика и си свърши работата. Иначе ще си гледаш пенсията през крив макарон... С новата власт я с нас, я без нас...

След което шефът раздразнено му кимна и го освободи. Разделиха се с нова сдържано напрежение, което ти стяга шапката, веднага щом ти дадат ясно да разбереш, че не се справяш със задълженията си.

Такива като Трифон Табачки и без друго не бяха много-много на почит. Държеше на закона, а законът, както е известно, е добър слуга, но лош господар. Защото зависи ти ли го държиш или той те държи. Трифон отлично знаеше това. И не бързаше да хукне като луд да събира информация. Трябаше просто да чака. Колкото до информацията, тя сама щеше да го намери. Ще се отбие тук-там, ще се огледа. Пък има хора, които друго не правеха, денонощно слухтяха, само заради едното любопитство. Или за да могат да пресолят нечий живот. Ще пресее фактите, ще отдели житото от пляватата и няма начин да не се добере до истината. Пък пенсията трябаше да се пази.

Така мина и замина почти седмица. Той още не беше се добрал до някаква свидетелска информация. Нищо. Знамената

продължаваха да изчезват и политическата истерия се стоварваше на неговата глава. Шефът по два пъти на ден започна да му набива табаните. Сигурно и на него му ги набиваха. Партийните лидери никак не бяха доволни, когато ги виждаха как мигат насреща им като хамстери в стърготини и да гледат с влажен поглед на изненадани идиоти. Шефът му се изрази така. Трифон го запомни с горчивина.

Единственото различно и изненадващо бе, че докато обикаляше маҳалата и заговаряше разни познати, на които е помагал за дребни прегрешения, го поканиха на сватбата. Лично Имайло му изпрати поканата по свой човек. Мъжът, който стискаше парчето шарена луксозна хартия с изписаното име Трифон Табачки, пристъпяше от крак на крак пред него и чакаше нервно отговора. За по-убедително побърза да му поясни, че ще присъства и някакъв чужденец, дето щял да съблудава правата на ромите по време на изборите и после щял да пише доклад до оното. Пък и Царо щял да кумува. Трифон се изненада. Рече си, че това по-скоро е опит да му замажат очите с фалшиви любезноти, та да не души наоколо, но после си направи сметката, че работата май ще е по-дебела. Какво ще дира чужд наблюдател на ромска сватба?! И ако нещо се оплеска, пак Трифон

ще опре пешкира, защото ... Е, не беше трудно да се досести. Щом му е писано да гори на нечий огън, поне да види кой ще го запали и кой ще тури съчките, а не да гълта пушилката отстрани като пън и да чака да му дойде редът.

Денят на сватбата се слуши сълнчев и топъл. Улиците на квартала изглеждаха прилежно изметени и от дворовете липсваха обичайните боклуци. Откъм слободемия павилион вече се носеше гласът на гръмогласна певица. Двадесетината свирци чевръсто и неуморно надуваха мощните си инструменти и музиката увличаше в сънния си пъргав ритъм шарената публика. Настаниха Трифон в близост до чуждестранния гост, който любопитно надничаше над очилата с тънки златни рамки. Сложиха отпред им мезета и скъпи птици, поканиха ги учтиво. Най-изненадващото бе, че Имайло изглеждаше весел, а булката с антрацитните очи и бялата си усмивка щъкаше пъргаво сред гостите и ги шашише със снага, бижута и тоалети.

Само Царо седеше наред дългата маса, турена най-отпред, и гледаше тежко. Зад него десетината му гардове пристъпяха от крак на крак и се взираха изпитателно във всеки, който влезеше или излезеше от павилиона. Трифон се напрегна. Не можеше да разбере защо кръстникът е съвесен, дали си беше такъв подозрителен, дали не вярваше в чувствата на Имайло, дали очакваше някой неканен гост. Сватбата набираше скорост, а изобилието изглеждаше нямаше да пресъхне. Парата явно беше играла нашироко.

Постепенно Трифон се отпусна. Вдигнаха по някоя и друга наздравица с наблюдателя, хапнаха умерено и се загледаха в играещите. Кръшни ромки показваха таланти, млади момичета се включваха в танците и доказваха, че и те вече са готови да завърят мъжката глава. Певицата извиси глас, а музикантите виртуозно редяха парче след

парче. Ако ги нямаше Тодорини кукли, като нищо музиката щеше да се чуе чак у Сръбско.

По някое време задонасяха подаръците, които обявяваха тържествено по микрофона. Първо подарък, после музика. И така - десетина пъти. Младоженците ставаха, благодаряха, кланяха се усмивати. Целуваха се под аплодисментите на сватбарите. Облечени в бяло момичета донесоха вино в две тънкостенни дълбоки чаши. На дъното имаше прескъпи пръстени. Имайло и Палмира изпиха виното, удариха чашите в земята и взеха пръстените. По същия начин бяха поднесени и ключовете от новата кола, обявена по микрофона като "чисто нов волвол".

Чужденецът до Трифон вече надигаше чашките, от време-навреме записваше по нещо в някакъв тетер, който най-акуратно прибираще във вътрешния джоб на сакото си. Трифон не сваляше очи от Царо и гардовете му. Изведнъж те станаха някак нервни, притичваха навън-навътре и шефът на няколко пъти им каза нещо, което ги накара да се движат още по-бързо. Цаканчето също не ги изпускаше от око. Особено му личеше, когато с Палмира започнаха да обикалят сред гостите, да вдигат наздравици, да прибират подаръците и парите в някаква чанта. След

тях вървяха родителите им, трите шаферки и двама от гардовете. Колкото повече растеше обемът на чантата, толкова Имайло ставаше по-неспокоен. Толкова повече се напрягаше и Царо. Защото той пръв сложи няколко пачки в чантата.

Обикаляха младоженците, вдигаха наздравици, пияха и тръскаха чашите в земята. Целуваха всички наред и веселбата вече се беше отприцала. Разменяха се погледи, тук-там по някоя невеста изпълняваша от по-солена задявка. Трифон усети как го избива пот, но все още нямаше представа какво го беспокои.

Музикантите извириха туш, Царо стана тежко и се отправи към микрофона. Сватбарите утихнаха. Стана тихо и напрегнато. Но кръстникът каза няколко думи за благословия на новото семейство и седна. Нямаше обещания, нямаше политически речи или намеси за каквото и да било. Гостите бяха разочаровани в очакванията си.

Музиката се отпризи с ритмите на замяната хор и в него нагазиха по-буйните мъже. Залавяха се един за друг за коланите или направо за панталоните, започваха да играят, надпреварваха се да покажат сила и майсторът, извиваха редицата на талази. Трифон не можеше да повярва колко добре ромите играят българско хоро. Дори се позасмя, защото сигурно тревогите му щяха да излязат направни. Даже се накани най-после да изпие една по-здрава гълътка от виното.

Мъжът, който водеше хорото, някак залитна, другарят му до него понечи да го задържи така, както го беханал зад рехите. Чу се едно храяас, панталоните на първия се раздраха открай до край и той остана по шорти. А те наполовина сини, другата половина - червени. Като видяха това, останалите здраво подпийнали мъже се разсмяха с цяло гърло и започнаха да се разкопчават. Като по команда съмкнаха своите панталони и останаха по копринени шорти с различен цвят - сини, червени, жълти, зелени. Някои бяха същите от няколко вида плат. Колкото и да бяха различни, със сигурност и кройката, и шивачът им бяха едини.

Трифон прихна. Вече знаеше къде са се дянали знамената. Но се питаше какво ли ще напише наблюдателят, който сега гледаше недоумяващ копринените разноцветни гащи на ромите и не спираше да яде от тънките скъпи мезета.

95 ГОДИНИ ОТ РОЖДЕНИЕТО НА ЕМИЛ МАНОВ ИЗ „ЕМИЛ МАНОВ. ЛИТЕРАТУРНИ АНКЕТИ”

- Вече говорихме за първите Ви литературни предпочтания, за увлечението Ви по Майн Рид, Фенимор Купър и т. н. Как се измени по-късно интересът Ви към литература?

- Както обикновено става, запознаването с голямата литература започва някъде след петнадесетата година. И колкото и странно да е, един от първите автори, с когото се „залових“ сериозно, беше Достоевски. Не може да се каже, че всичко разбрах, дори спорехме доста разпалено с Вутов-Вутимски, но Достоевски много ме привличаше.

- С какво Ви привличаше?

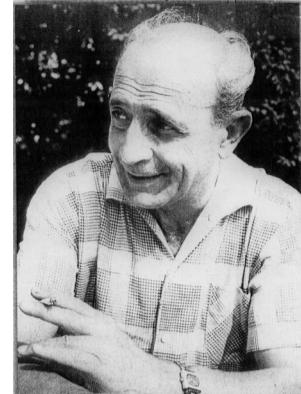
- Може би тъкмо с неразгадаемото за тази възраст в неговите съчинения. Като че надникнах в тъмна пропаст, дето мърдаха някакви чудовища. А освен това струва ми се, че голяма роля играеше и суетата - да кажеш, че си прочел Достоевски!...

- Какво беше отношението Ви към символистите?

- Когато завършахме гимназия, това е средата на 30-те години, много четяхме и Яворов, и Теодор Траянов, и Николай Лилиев, който ни харесваше не само с формата си. И все пак Яворов не можа да ни увлече много, особено с този „втори период“ от поезията му, както го наречаха тогава - мрачен, пессимистичен, трагичен... А ние бяхме млади. Съществуваше и едно сектантско, преднамерено тълкуване на тая поезия, която смятахме за „упадъчна“ (...) - разбира се, това е търде бедно и лекомислено като схващане, но такива бяха убежденията ни тогава...

- Какво от съветската поезия стигаше до Вас и как я възприемахте?

- ...Някои от нас, като Вутимски например, предпочитаха Маяковски от по-ранния му период, така наречения футуристичен, когато той е свирил ноктюрни на водосточни тръби. Имаше един такъв стих: „А ви ноктюрни съграт могли бы / на флейте водосточных труб?“ След установяване на дипломатически отношения със Съветския съюз у нас няколко пъти направиха изложби на съветската книга. Спомням си, че мнозина си откраднаха

книги от книжарницата под хотел „Славянска беседа“. Не бях между тези куражлии. (...) Поезията на Есенин също беше популарна. Блок ни беше почти непознат, знаехме го по име. Ахматова също не ни беше позната. Бих искал да добавя, че преди да се доберем до оригиналните издания на руски език, у нас излизаха преводи на съветски книги, които се издаваха в отделни брошури. Всяка седмица излизаше по една брошюра, т. е. по една кола, която се продаваше по вестникарските будки...

- Владеехте ли руски по това време?

- Руски научих доста добре още в гимназията. Имахме един добър преподавател, от белогвардейците, възрастен човек, който произнасяше с удоволствие шипящите съгласни. Така че отрано започнах да се ползвам свободно от руски език. Това много ми помогна, защото и тогава, и по-късно основният ми контакт със световната литература беше чрез руски език...

- Какви бяха предпочитанията Ви към западните автори?

- През този период издателствата „Игнатови“ и „Коюмджиев“ издаваха редовно преводна литература - Балзак, Дикенс, всички най-големи асове на западната литература до автори от рода на Пиер Лоти, Виктор Маргарит и други. Така че още по това време получихме известна представа за френската, немската и прочее литератури...

- Повестта Ви „Недостоверен случай“ има епиграф от „Червено и черно“.

- Да. Тогава ме обвиниха, че съм се ползвал от буржоазната естетика на критическия реализъм. Стендал бил представител на тази естетика... Нашата критика, когато реши да критикува, най-напред решава кого да критикува, след това се търсят средствата...

- Говорехме за Стендал.

- Да. След „Червено и черно“ прочетох всичко, което можах да намеря от него - „Пармският манастир“, римските му писма (...) Едгар По също беше в кръга на нашите младежки интереси. Уитман също... Четяхме и Драйзер, и Луис Синклер.

Юлия ОБРЕТЕНОВА

СЕЛСКОТО МОМЧЕ

...Превъртам лентата назад във времето. Въсъщност една пожълтяла снимка: момче, качено на кон. И ето ме в една лятна вечер: континенталното сълнце клони на запад. Изморени и изпотени от знанията ми пек, ние, селските момчета вървим след стадата от добитък. Оставяме пасището да си почине до утро. Животните, с облака прах над тях, вече минават през долния и горния брод на Янтра, спират, пият вода и тръгват към домовете на стопаните си. Всяко едно от тях познава своя дом, много рядко ще се обърка някоя овца. Най-буйно е стадото на конете, те препускат и прашния облак, който вдигат копитата им, е най-голям. Особено нетърпеливи са кобилите - те бързат към своите малки кончета... Едва се крепя на гърба на нашата кобила Мирка. Майките на воловарчетата бързат да издоят кравите, да подвярят и подквасят млакото. Оставям торбичката и хуквам към улицата да поиграя с приятелите. Не закъснявай, че утре рано ще ходите с дядо си да приберете сеното от ливадите, ме настига гласът на мама.

Звездният купол е изпълнен докрай със светулки, утихват селските звуци и нощта влиза в своите права...

И ето ме в ранното утро. Петлите още не пропели и ние тръгваме. Доспивам си по пътя, свит на кравайче в каруцата. Сеното трябва да се приbere по росата, за да не се троши, казва дядо. Наговарваме го и каруцата става на облак и аз - на него. Почти безтегловен.

Връщаме се, разтоварваме. Сълнцето е вече на три копрали над хоризонта. Мама е приготвила торбичката ми с хляб, сиренце, домати и глава лук. С торбичката и кратунката

73 в тясната панелка на близкото градче.

Илия ТИХОВ

ПАК ЛИ ДА ВИКАМ „УРА“?

Петър ИВАНЧЕВ

Лидерите ни накацаха на служби от високи по-високи като гарги на топола и не искат да чуят слизане. Трябва да им гръмнеш, че да се разхвърчат. Други хванаха тъмната икономика за рогата, а нас, търдят електорат, нали сме си с търди глави, като склепи котета ни оставиха да викаме „ура!“ Да, но започнахме да проглеждаме.

Траех си досега, вдигах си душицата, мислех, че на партийната конференция ще се прости с някои тепътъзлии от ръководството, ала търдите оплескаха работата, щото ги поддържат на юнашко доверие. Цъфти тогаз и ръкопляскай. Когато се завърна нашият делегат Монката, му казах, какво мисля, а той клати глава като спънат кон на сянка, щото е по-вдървен и от другите.

- Трай - вика, - ще се оправим. Толкоз време се е мешело, че за година ли ще тръгне по мед и масло? Догодина и данъците може да се намалят и производството да живине. Само че трябва търпение.

Търпение, търпение, но аз искам животът ми да е сносен: с хлябът хляб, и здравето ми здраве, и учението на децата ми осигурено, и дребният ми бизнес - също. Ама тъй ли е? Виждам само, че много от нашите вече си построиха техния рай във вилите и мезонетките, пък и сложиха нещо в ошфорките на Каймановите острови, бизнесът им - нон стоп, докато ние с търдите глави продължаваме да викаме „ура!“ „Ура-а-а!“ за НАТО, „Ура-а-а!“ за Евро-съюза, „Ура-а-а!“ за закриване на блока на атомната централа, „Ура-а-а!“ за какво беше още... На всички конгреси викахме „ура!“ И докъде я докатрахме? Само до „у-у-у!“ като протестираме по улици. Пък отново ни наставят да викаме „ура!“ Но - ядец! Не познахте, господа депутати! Ще викаме само „у-у-у!“ защото в тая криза загазихме до чата, че и по-нагоре.

Обяснявам туй на Монката, а той продължава да ми теоретизира.

- Електоратът ни отчасти се е разочаровал - казва. - А корупцията я измислиха, за да пробият дупка в партията ни. Пък журналистите като хрътки започват да душат по всички дупки и като открият някоя поддълбока, и - хоп! - започват да лаят в дупката: „Ау-у-у, братовчедите на тоя и тоя имат кози уши“. И да нямат, така ни промиват мозъците, че хорат ще повярват. Разправяй им ти после, ако си нямаши работа!

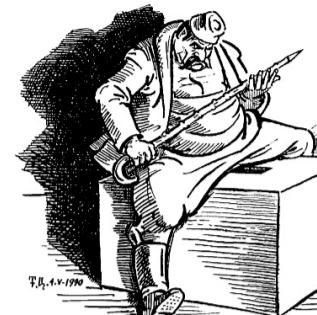
- Е, ти електоратът го имаш за малоумен ли? - опонирам му.

- Не е - вика, - но истината е, че опозицията ни съсипа имиджа. Ако всичко е прозрачно, всеки ще знае какво се върши, ще поема достойно ударите на реформите, ще мълчи и ще чака. Модулът е да се осведомява населението своевременно и точно.

- Ха, че ако му обяснят на населението как корумпираните политици ни управляват, а зад тях монополите и олигарсите им дърпат конците, ще ни стане ли по-весело? Като му разяснят, че ще плаща по-скъпо за тока и парното, по-добре ли ще му е, че да вика „Ура-а-а!“

- Хайде и ти! Разсъхнал си се - цупи се Монката.

- То цялата ни държава се е разсъхнала, драги, че аз ли? Но че съм се разсъхнал като празна бъчва - знам, защото го усещам по празната си кесия и по хълътналия си корем, дето е залепнал на гърба ми. Тук има две логики: огладнелите, които искат хляб и работа, и овластените, които не са кадърни да им ги дадат. Пардон, кадърни са, щом имат ошфорки и воят с правителствен самолет

само леки жени, да не падне самолетът. Пък, можи да те лажем, говорят, че водят социална политика. Който грабнал - грабнал. Сега дайте да дадем три процента увеличение на пенсии. Ха де! Троици за гладни душици, та електоратът да не им удари едно текме на предсрочните избори. Така ли е?

- Ето пак - криви устни Монката. - Говориш като ония, дето викат по улицата. Не разбираш ли бе, човек, че в тая страшна криза трябва търпение и жертви.

- Че защо пък аз да съм жертвата? И като трябват жертви, защо поне един, дето ги тронисаха на по-високи служби, а някои пратиха и посланици в чужбинско, не се отказа? Кажи де?

- Добре, добре - мънка партийният ми отговорник. - Протестиращите искат да се премахне корупцията и монополите. А къде по света ги няма тез работи и къде са ги изскубали до корен? Затуй правим промени.

- Хубави промени! Дойдохме на власт да назначаваме калинки. И усетиха ли се промените?

- Ще се усетят - държи на своето Монката като слепец за тояга.

- Да бе - казвам, - усещат се, но електоратът ни издъхва. Днес нови дрехи и обувки почти никой не купува, от хранителни продукти се ограничаваме, а утре, не дай Боже, и от хляб ще се ограничим, както много хора се отказаха от топлото, пък други станаха кложари.

- Че кложари и бедност има и в богатите страни - усмихва се Монката.

- А-а-а! - усмихвам се и аз. - Дай ми ти тяхната бедност и по цял ден ще викам „ура!“ за нашите. Ама не е коректно да правиш такива сравнения. Нерде Багдад, нерде Цариград, нерде таз, дето тримирят от глад!

- Съгласен съм - гънен се като гювендия моят опонент. - Ще увеличим пенсийте, ще увеличим заплатите и социалните помощи, но дай ми пари!

- Нали взехме един милиард заем! И къде ще отиде, като държавата ни е съдран чувал - от всяка къде тече като цедка. Финансистите получават бонуси двайсет заплати, депутатите се разхождат по света и у нас с държавни средства. И какво искаш тогаз?

- Няма друга алтернатива - казва с половина уста партийният ми отговорник.

- От демокрацията не е измислено нещо по-съвсътно.

- Така казва и нашият премиер - записах го с примери аз. - Понеже всичко под негово ръководство е станало накъм по-добро, мръднали са процентите, дрогодина ще мръднем и икономически, престъпността и тя мръднала надолу и ние сме мръднали. Според него, вече всеки спестява по два лева на месец. Но монте два лева в банката не ги виждам - трябва да питам онез, дето правят проучванията.

И мълквам. Решил съм до предсрочните избори да не проговоря и никога вече да не викам „У-ра-а-а!“ Защото хората ще помислят, че съм луд. Пък аман от търдъ луд електорат! Един по-малко е все от полза!

Адрес: 6003 Ст.Загора, ул.Хр. Ботев 4

Главен редактор: Йордан АТАНАСОВ

тел: 042/649-110 , 042/980-088, GSM 0888790135

Редактори: Румен СТОЯНОВ 02/8247956

Красимира БОЖАНОВА 0889 486812

Издател: НЧ „Даскал Петър Иванов“

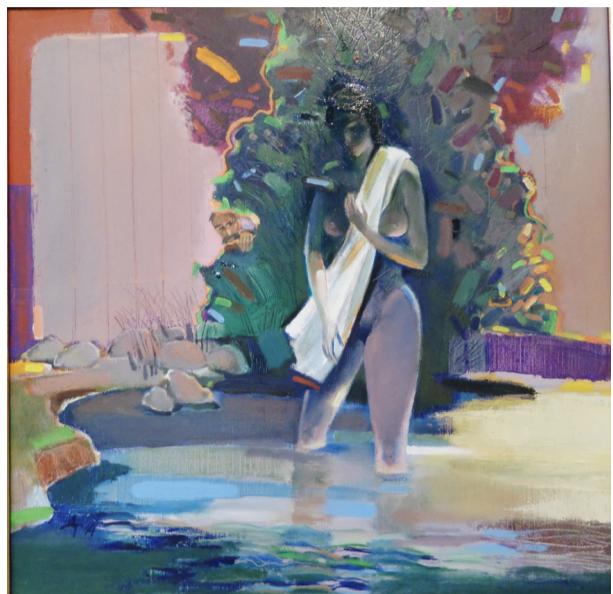
e-mail: lit_glas@abv.bg

IBAN: BG14 UNCR 7630 1074 8633 90 BIC: UNCRBGSF

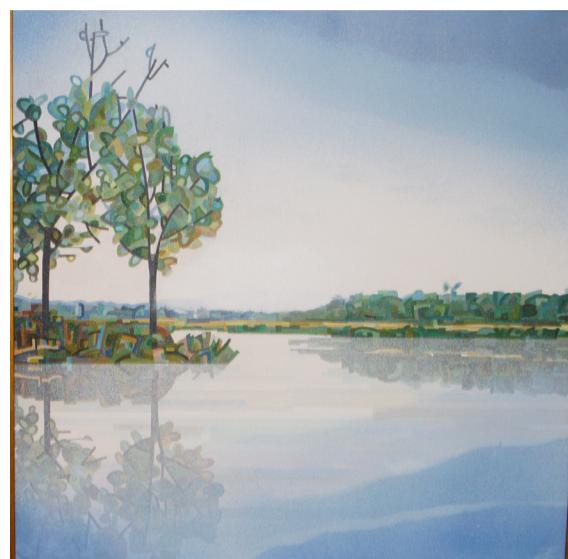
УниКредит Булбанк Стара Загора

ТВОРЦИТЕ НА ТУНДЖА

**Художници от Ямбол и Стара Загора рисуват реката
Изложбена зала “Байер” Стара Загора - септември 2014**

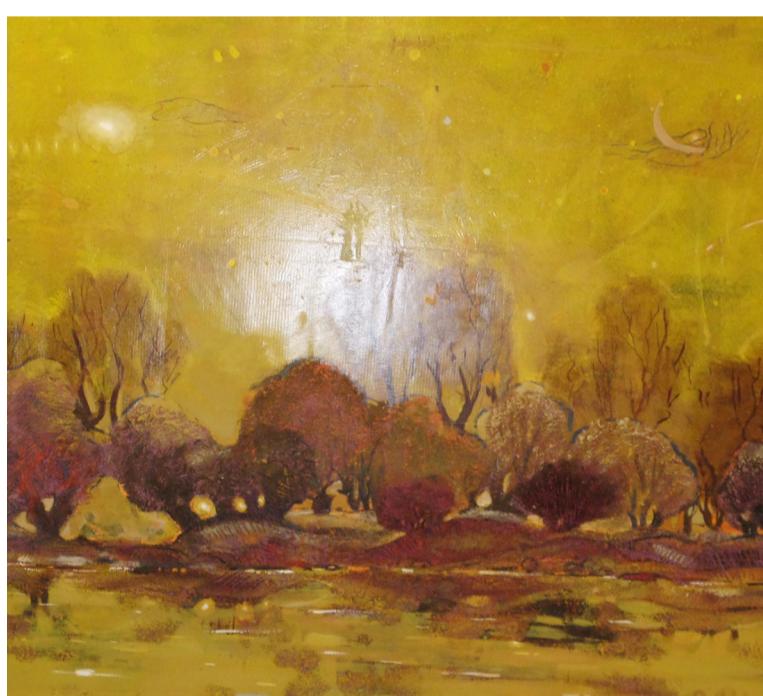
Худ. Димо ГЕНОВ

Худ. Таня КОСЕВА

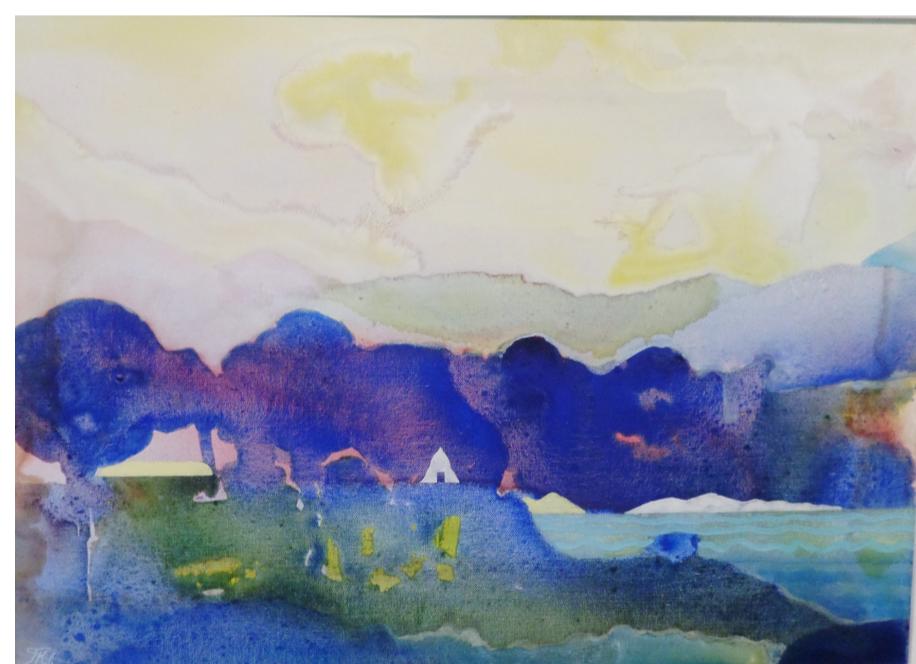

Худ. Диана ПЕТРОВА

Худ. Стефан БЛАЕВ

Худ. Раден КАВРЬКОВ

Худ. Пламен КИРИЛОВ

Худ. Петър ТЕПЕСИЗОВ

Худ. Тsvетко ПОЛОВ

